

*Kennis die je nergens vindt
Vind je in de Bijbel*

STUDIEBOEKEN

NIEUWTESTAMENTISCH
GRIEKS

Gereedschap bij het NT

Jonatan Beeftink

2013

*Ἑλληνιστὶ γινώσκεις;
Handelingen 21.37*

Grieks

Het is denk ik vandaag niet meer nodig te onderbouwen waarom je als Christen niet zonder Grieks kan. Is het niet om de hoge mate van onwetendheid die ons aankleeft, dan wel om de in rap tempo oprukkende schijnkennis waar we steeds voller van raken. Geplukt van het internet, onttrokken aan populaire romans, gehaald bij grote namen uit verre oorden of uit de overtuiging dat de Geest wel een gil geeft als we het niet goed doen. We zijn allemaal door God geleerd, dat zal ik niet ontkennen: wie niet beamen kan dat Jezus HEER is heeft de Geest niet. Maar dat is het begin, de nauwe poort voor de smalle weg die we moeten gaan. Dát er veel meer is blijkt wel uit de vele soorten van in meer of mindere mate Christelijke kerken, stromingen en theologieën. Kán je eigenlijk wel bij de Waarheid komen? Of heeft Pilatus dan toch gelijk? Ik weet dat ondanks alle soms recht tegenover elkaar staande meningen het vaak wel degelijk mogelijk is te onderscheiden wat waar is en wat niet. Als je maar de durf hebt je omgevingskaders los te laten en de moeite neemt om terug te gaan naar de kern, de basis, de bron. Die bron is Jezus. Zijn Nieuwe Testament. Je kunt je wel storten op het Oude -dat óók van Hem is en over Hem gaat- maar Zijn Boodschap voor deze wereld vind je bovenal in het Nieuwe Testament. Inclusief alle verankering die je daar vindt in het Oude. Om die bron te ontsluiten heb je Grieks nodig - een vertaling raakt zelden de bodem. Niet dat je er dan

bent. Want de táál van het Nieuwe Testament is één, maar kennis van de grondtekst is er ook nog. En wat te denken van Oudheidkunde? Zonder kennis van Jezus' tijd tast je vaak nóg in het duister. Ik heb deze cursus daarom zo opgezet dat je Grieks leert aan de hand van de Evangeliën. Dan zit je meteen in hart en hoogtepunt van de Bijbel. Van diezelfde Evangeliën maak ik dan gebruik om je thuis te laten raken in de wereld van toen en om te laten zien wat er speelt rond de Grondtekst. Het eindresultaat is een soort Basisbijbelschool. Ik geef me bewust niet aan een cursus gebed, pastoraat, Evangelisatie of Christenzijn. Als je de kern kent, is de rest een kwestie van gehoorzaamheid die geen cursus vereist. De opzet van deze cursus is zo eenvoudig dat hij ook geschikt is voor tieners. Deel ze dus gerust bij je Bijbelstudiegroep in. De Bijbelstudent van vandaag is de goedgeschoeide Christen van morgen.

Hebreeuws

Hoe durf ik Hebreeuws uit het verhaal weg te laten? Terwijl de taal zo basaal is en populair bij wie graag beginnen bij het begin? Of zweren bij mystiek? Simpel. Voor veel gelovigen is blijven steken bij het Oude Verbond een reëel struikelblok om binnen te gaan in het Nieuwe. Daarnaast komt alles wat Jezus in het Oude Testament belangrijk vindt toch wel in het Nieuwe terug - Hij citeert aan de lopende band. Ook niet onbelangrijk: in Jezus' tijd gebruikten de meeste Joden helemaal

geen Hebreeuws Oud Testament. De meesten woonden buiten Judea en gebruikten de officiële Griekse vertaling gemaakt door Joodse geleerden van rond 250 vC. Het Nieuwe Testament maakt er overvloedig gebruik van, liever dan het Hebreeuws (in feite Aramees) waarmee ze opgroeiden vrij te vertalen. Het is goed om Oudtestamentisch Hebreeuws te studeren om ons Hebreeuwse Oude Testament te kunnen lezen. Onze Hebreeuwse tekst komt dan wel uit de late Middeleeuwen, maar wordt grotendeels door de eerste eeuwse Qumranrollen ondersteund - net als de officiële Griekse vertaling overigens. De heersende theorie is dat achter de Septuaginta -zoals we de Griekse vertaling van 250 vC noemen- een afwijkende Hebreeuwse tekst schuilgaat. In werkelijkheid is er één Hebreeuwse tekst. Onze vertaling ervan is alleen gebaseerd op Joodse kennis van Oud Hebreeuws uit diezelfde late Middeleeuwen. De Griekse vertaling van het Oude Testament komt van a) geleerde Joden met b) dik duizend jaar meer kennis van Oudtestamentisch Hebreeuws dat c) dan zelfs nog niet helemaal een dode taal is. Daarmee is hoe wij Hebreeuws vandaag begrijpen niet minder een vertaling dan de Griekse. Het zou op z'n minst wijs zijn naast onze huidige vertaling van het Oude Testament weer te geven hoe de Apostelen hun Bijbel lazen.

Cursus

Deze cursus kan zelfstandig of klassikaal gebruikt worden, bijv. voor Bijbelstudiegroep of Bijbelschool. De cursus bestaat uit vijf onderdelen die meest uit drie delen bestaan om in drie jaar door te kunnen nemen: Grammatika, Oefeningen, Theologie, Archeologie en Literatuur. Om de Literatuur te kunnen volgen heb je natuurlijk kennis van Grieks nodig, dus daarmee start je best in het tweede jaar. Wil je toch meteen de Literatuur in, dan kom je globaal een heel eind met behulp van de woordenlijst achterin. Het onderdeel Literatuur behandelt de bronteksten die ons dichtbij het oorspronkelijke Christendom houden: de Apostelen, de Apostelleerlingen en Eusebius die in 325 nC in zijn Kerkgeschiedenis over de Aposteltijd toevoegt wat buiten het Nieuwe Testament om bewaard is gebleven.

Het oorspronkelijke grondplan:

1e jaar	Grammatika 1 <i>Tegenwoordige Tijd</i> Oefeningen 1 <i>Johannes</i> Oudheidkunde 1 <i>Judea</i> Theologie 1 <i>De Handschriften</i>
2e jaar	Grammatika 2 <i>Onbepaalde Tijd</i> Oefeningen 2 <i>Matteüs</i> Literatuur 1 <i>De Apostelen</i> Oudheidkunde 2 <i>De Wereld</i> Theologie 2 <i>De leer van Jezus</i>
3e jaar	Grammatika 3 <i>Overige Tijden</i> Oefeningen 3 <i>Lukas</i> Literatuur 2 <i>De Apostelleerlingen</i> Literatuur 3 <i>Eusebius</i> Diverse excursies

Oorspronkelijk is deze cursus als volgt bedoeld en gegeven: Voor de pauze vormen Grammatika en Oefenboeken de kern. Na de pauze schuift het Grieks wat naar achteren en is het tijd voor Oudheidkunde en/of Theologie dan wel Excursies - waar het Grieks alleen fungeert als drager. Literatuur is facultatief. Deel 1 is wel belangrijk en de rest verrijkend! Je zou het over de cursus uit kunnen spreiden. Je kunt de onderdelen natuurlijk ook los en naar eigen smaak doornemen. Ook zonder het doel Grieks te leren. Je pikt allicht van alles wat op. Let op: deze cursus is er niet op gericht Grieks te leren spréken, dat zou het doel voorbij schieten. Nieuwtestamentisch Grieks leer je om de Bijbel te kunnen bestuderen. Daarvoor heb je alleen nodig Grieks te kunnen lézen. Woordjes stampen kun je best doen. Ik ga zelf liever voor leren op herkenning. Woordenschat volgt al doende.

Geschiedenis

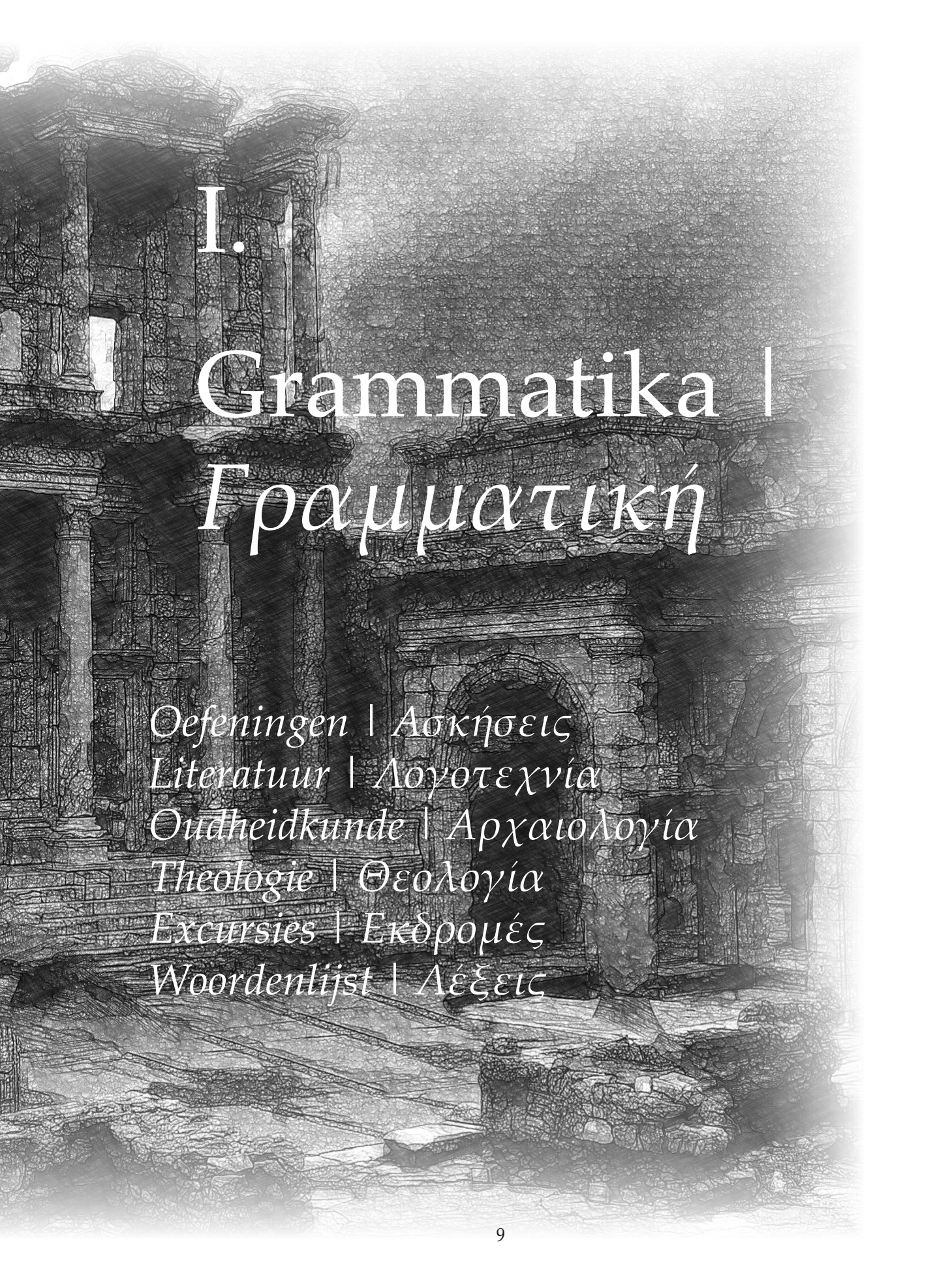
In eerste instantie schreef ik de Grammatika in 1995 voor mezelf, om beter thuis te raken in de taal van het Nieuwe Testament. Toen ik in 2004 begon aan een historische roman over de eerste eeuw bleek die veel meer kennis over deze periode te vereisen en ben ik dieper gedoken in Taal, Tijd en Theologie van het NT. In 2025 is de historische roman voltooid: *Het paadje naar de Kerk*. Mocht je op een lichtere manier de diepte van de eerste eeuw in willen aan de hand van de vele bronnen van die tijd en meteen de wordingsgeschiedenis van het Nieuwe Testament meepikken, dan kan dat langs die weg. Veel zegen en leerplezier!

Jonatan Beeftink

I	Grammatika	8
1	Tegenwoordige Tijd	
1-6	TT Actief Tonende Wijs	10
7	TT Actief Gebiedende Wijs	22
8	TT Actief Deelwoord	24
9	TT Actief Aanvoegende Wijs	26
10	TT Ref/Pas Tonende Wijs	28
11	TT Ref/Pas Gebiedende Wijs	30
12	TT Ref/Pas Deelwoord	32
13	TT Ref/Pas Aanvoegende Wijs	34
14	TT Overzicht	36
	<i>Examen Grammatika 1</i>	38
2	Onbepaalde Tijd	
1	OT Actief Tonende Wijs	40
2	OT Een eigen Aoristvorm	42
3	<i>Zelfstandig Naamwoord Gemengd</i>	44
4	OT Actief Hele Werkwoord	46
5	OT Actief Gebiedende Wijs	48
6	OT Actief Aanvoegende Wijs	50
7	OT Actief Deelwoord	52
8	OT Passief Tonende Wijs	54
9	OT Reflexief Tonende Wijs	56
10	<i>Bijvoeglijk Naamwoord</i>	58
11	OT Ref/Pas Aanvoegende Wijs	60
12	OT Ref/Pas Gebiedende Wijs	62
13	OT Ref/Pas Deelwoord	64
14	OT Overzicht	66
	<i>Examen Grammatika 2</i>	68
3	Komende en Verleden Tijden	
1	KT Actief	70
2	KT Reflexief/Passief	72
3	Onvoltooid Verleden Tijd	74
4	<i>Hoofd- en Rangtelwoorden</i>	76
5	KT en OVT Overzicht	78
6	<i>Voornaamwoorden</i>	80
7	VTT Actief	82
8	VTT Reflexief/Passief	84
9	Voltooid Verleden Tijd	86
10	Voltooide Tijden Overzicht	88

	11	Optatief versus Conjunctief	90
	12	Deelwoord Vrouwelijk en Onzijdig	92
	13	Nog één keer	94
	14	Naslagwerk en Vertaalhulp	96
		<i>Examen Grammatika 3</i>	98
		<i>Antwoorden Grammatika Oefeningen</i>	100
II	Oefeningen		106
	1	Evangelie van Johannes	108
		<i>Examen Oefenboek 1</i>	136
	2	Evangelie van Matteüs	138
		<i>Examen Oefenboek 2</i>	166
	3	Lukas	168
III	Literatuur		196
	1	Het Nieuwe Testament	198
	2	De Apostelleerlingen	224
	3	Eusebius' Kerkgeschiedenis	252
IV	Oudheidkunde		280
	1	Judea	282
		<i>Examen Oudheidkunde 1</i>	310
	2	De wereld	314
V	Theologie		342
	1	De Handschriften	344
		<i>Examen Theologie 1</i>	372
	2	De leer van Jezus	374
VI	Excursies		402
		Eerste eeuwse kalenders	404
		Datering van Jezus' leven	406
		Ontstaan van de Evangeliën	410
		Tijden en Wijzen in het Grieks	415
		Lengtematen	416
		De rollen van Qumran	418
		Tekstgetuigen van het Nieuwe Testament	424
		Teksttypische profielschets	426
		Eenheidsformules	440
VII	Woordenlijst		442
		Grammatika Overzichten	444
		Werkwoordvervoegingsvoorbeelden	450
		Woordenlijst Grieks-Nederlands	454
		Contextueel woordjes stampen	508

A detailed black and white line drawing of ancient ruins, featuring columns, arches, and stone walls, serving as the background for the text.

I.

Grammatika | Γραμματική

Oefeningen | Ασκήσεις
Literatuur | Λογοτεχνία
Oudheidkunde | Αρχαιολογία
Theologie | Θεολογία
Excursies | Εκδρομές
Woordenlijst | Λέξεις

Tegenwoordige Tijd | Actief | Tonende Wijs | Sg1

1.1

Ἐγώ εἰμι Ik ben

Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή.
Johannes 14.6

UITSpraak !

Een bekende uitspraak van Jezus, dat wel. Maar als je nog geen letter Grieks kent, dan blijft het natuurlijk abracadabra en herken je misschien niet eens om welke woorden het hier gaat. Daarom begin ik maar eens met hoe je deze woorden uitspreekt. Let op:

Egó eimie hè hodós kai hè alètheia kai hè dzoè.

Een paar letters komen je misschien onbekend voor:

- De Gamma (γ) bijvoorbeeld. Spreek hem uit zoals de *Engelse g*.
- De Oméga (ω) is eigenlijk een lange o, maar je mag hem als *oo* uitspreken.
- De Èta (η) is de *e* zoals in *eb*.
- De Thèta (θ), soms geschreven als ϑ, spraken zoals uit het Latijn blijkt uit als *th*, dus als zachte t. Maar je mag hem ook op de modern Griekse manier uitspreken: als Engelse *th* ('thing').
- De Dzèta (ζ) spreek je uit als *dz*, maar houdt het midden tussen de d en de z.

De volgende letters kun je vast zelf:

- De δ ('Delta') spreek je uit als
- De λ ('Lambda') spreek je uit als
- De μ ('Mu') spreek je uit als
- De σ ('Sigma') spreek je uit als

Kerkvloer mozaïek Gergesa

ACCENT !

Zo'n beetje het eerste dat opvalt aan het Grieks zijn de massa's *accentjes*. Helaas, helaas: ze zijn een vast onderdeel van het Grieks. In Jezus' tijd was dat nog anders. De letters schreef men nog in hoofdletters, zonder accenten en bovendien.. aan elkaar (zie *inzetje*)!

Eén geluk: er zijn twee scholen. De ene heeft regels gemaakt voor de plaats waar je in het Grieks de klemtoon legt. De andere legt de klemtoon gewoon waar de accenten staan. Gemak dient de mens, dus wij sluiten ons bij die tweede school aan (de kleine monstertjes zijn in de middeleeuwen tenslotte niet voor niets in de tekst gestopt!).

Een *komma* in de lucht is trouwens geen accent maar een aanzet (als in geënt). Hij staat boven elke klinker aan het begin van een woord.

Je hebt vast ook de *omgekeerde komma* gezien. Die geeft aan dat je een h moet uitspreken vóór de klinker waar hij boven staat - en ná de r (komt later).

Dat de Griekse accenten de klemtoon aangeven blijkt wanneer ze in oorspronkelijk Latijnse namen op de plek van de Latijnse beklemtoning staan.

BETEKENIS !

Als je weet hoe de woorden klinken, dan herken je misschien al wat. *Egó* betekent natuurlijk 'ik'. *Hodós* is lastiger, maar ben je misschien al eens ergens tegengekomen. *Hodós* betekent 'weg'. *Dzoè* ken je van het Engelse woord *zoo*.

ἐγώ	ik
εἶμι	ik ben
καὶ	en
ἡ ὁδός	de weg
ἡ ἀλήθεια	de waarheid
ἡ ζωή	het leven

Vertaling van Jezus' woorden:

.....

EGO EIMI !

Er is iets bijzonders aan de hand met de simpele woorden 'ik ben'. Elke Jood in Jezus' tijd gebruikte ze elke dag, maar.. ze waren ook de Eigennaam van God! Lees maar na in Exodus 3.14. Omdat Jezus zo vaak speelt met deze woorden, kun je je afvragen of Hij ze niet gebruikt om Zijn tijdgenoten duidelijk te maken dat Hij het is die in het Oude Testament de Israëlieten opzocht. Dat dat ook echt zo is merk je bijvoorbeeld in Johannes 8 ('Ik ben het licht voor de wereld'). In vers 28 zegt Hij: 'Als jullie Mij verhoogd hebben, zullen jullie weten dat Ik Ben.' Dat Hij wát is? 'Van Boven', zoals Hij even ervoor zegt (wat ook al Goddelijkheid roept). Maar het staat hier opvallend alleen. Als Hij dan in vers 58 met opzet deze grammatikaal en voor Joodse oren compleet foute uitspraak doet: 'Voor Abraham geboren werd, Ben Ik', dan is het duidelijk: Jezus presenteert zich als Jihjeh, de God van het Oude Testament, die als mens onder de mensen kwam.

En Jihjeh is weer de 3e persoon van Ehjeh, 'Ik Ben'.

WERKWOORD !

Je hebt nu ἐγώ εἶμι gezien, wat 'ik ben' betekent. Dat is de eerste persoon enkelvoud (singularis) van het Werkwoord *zijn* in de Tegenwoordige Tijd. Zoals in elke andere taal is juist het Werkwoord *zijn* heel onregelmatig. Bovendien slijten veelgebruikte woorden ook nog eens harder. Normaal gesproken herken je de eerste persoon enkelvoud van de Tegenwoordige Tijd aan de uitgang -ω.

Hier volgt van een aantal Werkwoorden de eerste persoon enkelvoud:

πιστεύω	ik geloof
πέμπω	ik stuur
βάλλω	ik gooi (≈ bal)
λέγω	ik zeg
ποιῶ	ik doe
ἔχω	ik heb
λαλῶ	ik spreek (≈ lallen)
κρίνω	ik oordeel (≈ kritisch)
μαρτυρῶ	ik getuig (≈ martelaar)
βαπτίζω	ik doop (≈ baptist)

$\pi = p, \sigma = s, \epsilon v = ui \text{ of } ejoe$
 $\chi = ch, \rho = r, \nu = n$
 en $\varphi = f$

Doe eens gek en probeer de volgende Werkwoorden zelf te vertalen:

γράφω	
νικῶ	
προφτερεύω	
φωνῶ	

Moderne talen kennen best wat woorden waarin deze laatste vier Griekse Werkwoorden verwerkt zijn. Noem er een paar.

Tegenwoordige Tijd | Actief | Tonende Wijs | Sg2

1.2

Σὺ εἶ Jij bent

Ραββί, Σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Σὺ εἶ ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.
Johannes 1.50

UITSPRAAK !

De tekst hierboven begint met de letter P: dat is de hoofdlettervorm van de *Rho* (ρ), onze *r*. Er staat dus niet Pabbi maar Rabbi! De β (*Bèta*) is onze *b*. De *Sigma* kwam je al tegen. Aan het eind van een woord wordt die geschreven als σ, maar verder als σ (gelukkig de enige letter met dit fenomeen). Als hoofdlettervorm ziet hij er zo uit: Σ. De Θ is de hoofdlettervorm van de *Thèta* (θ) en de Υ van de *Upsílon* (υ). De *ou* spreek je uit als *oe* en de *eu* als *ui* - maar alleen omdat iedereen dat zo gewend is. Je mag ook *ejoe* zeggen. Ter herinnering: de *accenten* geven aan waar je de klemtoon legt.

Probeer de tekst bovenaan uit te spreken en controleer daarna hieronder:

Rabbíe, Su ei ho Hu-ieós toe Theóe,
Su ei ho Basilúis toe Israél!

In Jezus' tijd schreef men de Σ als C,
zie het inzetje van de vorige les.

WERKWOORD !

Van het onregelmatige Werkwoord εἶναι (zijn) vond je in de tekst de *tweede persoon enkelvoud* van de Tegenwoordige Tijd:

σὺ εἶ jij bent

Let op: veel woordenboeken laten je niet zoeken op Hele Werkwoorden
maar op de eerste persoon enkelvoud: op εἰμι i.p.v. εἶναι!

Dat dat inderdaad onregelmatig is, zul je nu gaan zien aan andere Werkwoorden die voor de tweede persoon enkelvoud de gebruikelijke uitgang -εις hebben.

βαπτίζεις	jij doopt
μένεις	jij (ver)blijft
πιστεύεις	jij gelooft
γινώσκεις	jij kent
δεικνύεις	jij toont
ποιεῖς	jij doet
ἐγείρες	jij richt op, wekt
αἰτεῖς	jij vraagt
ἔχεις	jij hebt
ζητεῖς	jij zoekt
λαλεῖς	jij praat

Haal -εις eraf en je hebt de stam. Zet er -ω achter en je hebt de eerste persoon enkelvoud weer. Doe dat terwijl je deze woorden leert.

ZELFST NAAMW !

Voordat je de begintekst kunt vertalen moet je weten wat de Zelfstandige Naamwoorden betekenen die er in voorkomen. Je kent al drie vrouwelijke Zelfstandige Naamwoorden (met het Lidwoord ἡ: 'hè'). Nu leer je er vijf mannelijke bij. Die herken je aan het Lidwoord ὁ ('ho').

Griekse Zelfstandige Naamwoorden maken gebruik van *naamvallen* die bijvoorbeeld het meewerkend- of lijdend voorwerp aangeven. In de tekst kom je twee keer een tweede naamval tegen, wat betekent dat je met 'van de ..' moet vertalen. Het mannelijke Lidwoord $\acute{o}$ verandert in $\tau\acute{o}\upsilon$. Het vrouwelijke Lidwoord $\acute{\eta}$ verandert in de tweede naamval in $\tau\eta\varsigma$.

Maar wat maak je hiervan:

$\Sigma\acute{\upsilon}$ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; (; = ?)

Het ontbreken van het lidwoord kan onbepaaldheid aangeven, maar ook overbepaaldheid

$\acute{o}$ ῥαββί	de leermeester
$\acute{o}$ υἱός	de zoon
$\tau\acute{o}\upsilon$ υἱοῦ	van de zoon
$\acute{o}$ Θεός	(de) God
$\tau\acute{o}\upsilon$ Θεοῦ	van (de) God
$\acute{o}$ βασιλεὺς	de koning
$\tau\acute{o}\upsilon$ βασιλέως	van de koning
$\acute{o}$ Ἰσραήλ	Israël
$\tau\acute{o}\upsilon$ Ἰσραήλ	van Israël
$\tau\eta\varsigma$ ὁδοῦ	
$\tau\eta\varsigma$ ἀληθείας	
$\tau\eta\varsigma$ ζωῆς	

Merk op dat zelfs namen een Voorzetsel krijgen! Daarom is 'de God' helemaal niet vreemd. $\acute{O}\delta\acute{o}\varsigma$ is vrouwelijk (dat zie je aan het Lidwoord), maar verbuigt door de mannelijke uitgang mannelijk. Sommige namen, zoals *Israël*, verbuigen niet.

In Johannes 1 komt $\Theta\epsilon\acute{o}\varsigma$ afwisselend met dan wel zonder Lidwoord

Vorm met de kennis die je nu al hebt de tweede naamvallen:

$\acute{o}$ οὐρανός (de hemel)	
$\acute{o}$ κόσμος (de wereld)	
$\acute{o}$ πατήρ (.....)	
$\acute{\eta}$ συναγωγή (.....)	
$\acute{\eta}$ γραφή (.....)	
$\acute{\eta}$ θύρα (.....)	

Zelfstandige Naamwoorden op -α krijgen in de 2e nmvl de uitgang -ας.
Die op -ους krijgen -εως. Lidwoorden hebben regelmatige uitgangen. Leer ze dus goed!

BETEKENIS !

Kun je met wat je nu weet de tekst vertalen waarmee de les begon?

DE ZOON VAN !

Zoon van God, so what. In de Bijbel worden ook mensen en engelen zonen van God genoemd. Maar Johannes laat geen ruimte voor twijfel: 'Hij zei dat God Zijn Vader was en maakte Zich daarmee gelijk aan God' (5.18). Zo simpel werkt Joods denken: een uilskuiken is zelf een uil en addergebroed is zelf een slang. Zo is de Zoon van God ook Zelf God. Dat zijn er dus al zo twee die God zijn. Dat kan, want 'God' is geen persoonsnaam maar een soortnaam. Waarom Hij Zich dan ook nog 'Mensenzoon' noemt? Dat een mens zich nadrukkelijk Mens noemt is raar, tenzij.. Hij daarmee wijst naar Daniël 7.13v, waar de term vandaan komt. 'De Mens(enzoön)' is een menselijk Hemelwezen dat Eeuwig Koningschap krijgt. Maar ja. Dat de Messias zowel God als mens zou zijn, dat profeteerden Jesaja (9.5v) en Micha (5.1) ook al.

Gods persoonsnaam is *IKBEN* (Ehjah). In de derde persoon *HIJIS* (Jihjah, niet Jahweh of Jehovah). De Joodse geloofsbijdenis zegt: De HEER is Eén. En je moet met meer zijn om één te kunnen zijn.

Uit de Evangelien blijkt steeds weer dat men in Jezus' tijd wist dat de Messias ook God zou zijn. Maar in reactie op het polytheïsme van andere volken heerste een strak monotheïstisch regime. Zo wijzigden de Joodse makers van het Griekse OT (de Septuaginta) de essentie van Js 9.5.

Tegenwoordige Tijd | Actief | Tonende Wijs | Sg3

1.3

Αὐτός ἐστὶν Hij is

Λέγει Αὐτῷ ὁ Πιλάτος· Τί ἐστὶν ἀλήθεια;
Johannes 18.38

UITSPRAAK !

Hee: geen komma boven de α van Αὐτῷ? Elke beginklinker kreeg toch een eigen luttomma? Jawel, maar bij een *tweeklank* komt de komma altijd boven de *twééde* klinker. Tweeklanken zijn: αι, αυ, ει, οι, ου en υι. Alle andere klinkersamenstellingen moet je als een samengaan van losse klinkers zien, die apart uitgesproken worden.

ev wordt vaak als tweeklank gezien (zeg: 'ui'), maar is dat niet. Je kan ook 'eje' zeggen.

En *nóg* een vreemde komma. Waar dan? Onder de ω van Αὐτῷ! Die komma is geen komma maar een kleine ι, die oorspronkelijk achter de ω stond. De uitspraak blijft nog steeds *ooi*. Straboon schrijft in Jezus' tijd dat *veel mensen de 3e naamval zonder i schrijven - alsof die nergens voor dient* (Geografie 14.1.41).

De υι is eigenlijk een verlenging van de υ, die zelf ooit als uui (vi) werd uitgesproken.

De letter *nu* (ν) heb je al gezien. Het is even wennen, maar de ν is onze letter *n*. De Λ is de hoofdletter *lambda* (λ) en de Π is de hoofdletter *pi* (π).

In het Hebreeuws werden klanken als ν en ph regelmatig hard uitgesproken als p. Zo heet Josefus in werkelijkheid *Iósepos* en zegt hij voor Avsjalom *Apsaloóm* (Oorlog 2.448).

Probeer de tekst weer uit te spreken:
Légei Autóoi ho Pilátos: Tíe estin alètheia?

WERKWOORD !

Van het onregelmatige Werkwoord *zijn* (in het Grieks εἶναι) krijg je deze keer de *derde persoon enkelvoud* cadeau:

αὐτός ἐστὶν	<i>hij is</i>
τί ἐστὶν	<i>wat is</i>

Let op: ἐστὶν verliest de ν als het erop volgende woord met een medeklinker begint!

Misschien wel ongemerkt heb je ook nog een *regelmátige* derde persoon enkelvoud gezien: λέγει, *hij zegt*. Leer de volgende ook maar meteen. Met wat je al weet kun je waar nodig zelf aanvullen. In plaats van *hij* kun je afhankelijk van het onderwerp ook vertalen met *zij*, *het*, *men* of *er* (*allemaal derde persoon enkelvoud*).

βλέπει	<i>hij ziet</i>
θέλει	<i>hij wil</i>
ὑπάγει	<i>hij gaat</i>
μισεῖ	<i>hij haat</i>
ποιεῖ	<i>hij doet</i>
λαμβάνει	<i>hij pakt</i>
λαλεῖ	<i>hij praat</i>
δεῖ	<i>het moet</i>
λέγ..	
μαρτυρεῖ	
βαπτίζει	
ἔχ..	
ἐστί	

In Jezus' tijd werden hoofd- en schrijffletters niet gemengd. Gebruik van hoofdletters in je vertaling is dus volledig arbitrair. Ik gebruik ze bijvoorbeeld voor alles wat naar God verwijst.

Veel woordenboeken laten je zoeken op onversmolten vormen als λαλεω. Omdat die in werkelijkheid niet voorkomen laat ik je zoeken op de Hele Werkwoordsvorm: λαλεῖν.

Misschien denk je: Wat doet dat kringeltje toch op die laatste εἰ? Is dat om de klemtoon aan te geven? Dat ook. Maar dat het kringeltje er staat in plaats van een ander accent, geeft aan dat je te maken hebt met een *samensmelting* van klinkers. Van veel Werkwoorden eindigt de stam eigenlijk op een klinker. Λαλεῖ (*hij praat*) komt bijvoorbeeld van de stam λαλε. Voeg je daar de uitgangen aan toe die je al kent, dan krijg je λαλεω, λαλεεις en λαλεει. De Grieken (*in het Grieks: Hellenen!*) hebben dat samengesmolten tot λαλῶ, λαλεῖς en λαλεῖ. Dat je het maar even weet.

ZELFST NAAMW !

De Zelfstandige Naamwoorden in de begintekst staan allebei in de eerste naamval. Het voornaamwoord αὐτῷ staat in de *derde naamval*: *aan of voor hem*. Zelfstandige Naamwoorden werken op dezelfde manier. Als ze als *meewerkend voorwerp* (= derde naamval) in de zin staan, eindigen ze altijd op een i, die als een goed herkenbare *jota subscriptus* onder de klinker komt te hangen. Het Lidwoord blijft altijd τῷ (*mannelijk*) of τῇ (*vrouwelijk*).

τῷ Πιλάτῳ	<i>aan Pilatus of: door..</i>
τῇ ἀλήθειᾳ	<i>voor de waarheid</i>
τῷ κόσμῳ	<i>aan de wereld</i>
τῇ ἡμέρᾳ	<i>voor de dag</i>
τῇ γραφῇ	<i>aan de Schrift</i>
τῷ λόγῳ	<i>voor het woord</i>
τῇ ἀρχῇ	<i>aan het begin</i>
τῇ τρίτῃ	<i>op de derde</i>

Voorzetsel worden per taal anders ingevuld. In het Grieks zul je de 3e naamval ook regelmatig met 'behorend aan..' of 'door..' moeten vertalen!

VERTAAL !

De begintekst is nu een eitje: *Pilatus zegt Hem: Wat is waarheid?* Maar wat maak je van de volgende teksten?

Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ Σὺ.

Λέγει Αὐτῷ· Ναί, Κύριε, ἐγὼ πιστεύω ὅτι Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Teksten als deze laten zien dat men in Jezus' tijd twist dat de Messias ook God zou zijn.

Ναί, Κύριε, Σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ Σε.

Κύριε	<i>Heer!</i>
θεωρῶ	<i>ik zie</i>
ὅτι	<i>dat</i>
ναί	<i>ja</i>

Versmelting van Adonai ('mijn Heer') met de vier letters van Gods Eigenaam heeft het fantasiewoord Jehovah opgeleverd. Jahweh is eveneens een verzinsel.

HEER !

Hoewel heer *eigenaar* betekent, dacht de Jood bij gebruik van het woord vooral aan God. Uit angst voor ijdel gebruik van Gods Naam las men in het OT voor de zekerheid namelijk altijd *mijn Heer* zodra de vier letters van Gods naam langskwamen. "Jij bent Heer" kan richting Jezus dus net als goed "Jij bent JHWH" als "Jij bent (mijn) eigenaar" betekenen (*jij, want het Grieks kent geen verschil tussen jij en u*).

Het lithostrotion waar Pilatus oordeelde

Heer betekent dus meer dan gebieder. Wie de ander heer noemde was zijn slaaf. Keizer Tiberius wilde daarom niet heer genoemd worden. Toch werd heer ook net als bij ons als beleefdheidsvorm gebruikt. Misschien viste Tiberius wel gewoon naar een ondubbelzinniger eretitel!

Tegenwoordige Tijd | Actief | Tonende Wijs | Pl1

1.4

Ἡμεῖς ἐσμεν Wij zijn

Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἓν ἐσμεν.
Johannes 10.30

UITSpraak !

Goed nieuws: in de tekst hierboven staan waarschijnlijk geen letters die je niet (her)kent! Als je de tekst zó leest, doe je het goed:

Egó kai ho Patèr hèn esmen

Door het naamvallensysteem is gebruik van het Persoonlijk Voornaamwoord niet echt nodig. Wel gebruiken geeft nadruk aan (herzie tekst les 1).

ὑπάγομεν
μισοῦμεν
μαρτυροῦμεν

VERTAAL !

Vertaal de volgende zinnen. Onderaan staan woorden die je verder helpen:

WERKWOORD !

(Ἡμεῖς) ἐσμεν is de eerste persoon meervoud (pluralis) van het Werkwoord εἶναι: wij zijn. De H is geloof het of niet de hoofdlettervorm van de Ἑτα (η). Zo onregelmatig is het Werkwoord zijn deze keer niet: de normale uitgang voor de eerste persoon meervoud is -ομεν. De o versmelt met de laatste letter van de voorafgaande stam als die een enkele klinker is:

ἔχομεν	wij hebben
λέγομεν	wij zeggen
πιστεύομεν	wij geloven
θέλομεν	wij willen
βλέπομεν	wij zien, kijken
οἶδαμεν	wij weten
ποιῶμεν	wij doen
προσκυνοῦμεν	wij aanbidden
λαλοῦμεν	wij praten
λαμβάνομεν	

Οἶδαμεν ὅτι Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου.

.....
.....

Ἀμήν ἀμήν λέγω σοι ὅτι ὁ οἶδαμεν λαλοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν.

.....
.....

Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὐ
ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα;

τὴν μαρτυρίαν *het getuigenis*
τὴν ἀγάπην *de liefde*
τὴν σάρκα *het vlees*

Het dynamische Lijdend Voorwerp geeft richting aan en moet soms letterlijk met 'richting..' vertaald worden: 'Kijk (richting/naar) de zon', 'Maak je leven (richting/als) een offer'.

OPDRACHT !

Ἐνα Πατέρα ἔχομεν τὸν Θεόν.

Leer de woorden en de grammatika van deze les. Maak voor jezelf goed onderscheid tussen Werkwoorden, Zelfstandige Naamwoorden en de Rest.

ὅτι	(om)dat, :
οὗτός	deze
ἀληθῶς	waarlijk, echt
σωτήρ, ὁ	bevrijder, redder
ἀμὴν	zeker, betrouwbaar
σοι	aan jou
οὐ(χ)	niet, nee
οὗ	van wie (2e naamval!)
πατήρ, ὁ	vader
μήτηρ, ἡ	moeder
ἐν(α)	één

Let op: soms vertaal je ὅτι alleen maar als dubbele punt!

GOD IS EEN !

De tekst waar deze les mee begint wordt door Jezus tijdens de wintermaanden uitgesproken in de tempel. Hij zegt dat Hij één is met de Vader en Eeuwig Leven geeft. Daarop willen de Joden Hem stenigen, omdat 'hij, een mens, zichzelf God maakt'. Natuurlijk mag Jezus laten zien dat Hij, net als de Vader, God is. God kan tenslotte alleen één zijn (Dt 6.4) als Hij met méér is. Maar meergodendom was voor de Jood iets heidens. Één moest dus begrepen als één en dezelfde. Jezus brengt daartegenin dat David zei: "De HEER zegt tegen mijn Heer" (de Septuagint heeft twee keer Κύριος). Ook Mozes spreekt over God in meervoud: 'Laten we mensen maken.' De tempel waarin Jezus sprak is in 70 nC met de rest van Jeruzalem verwoest. De westmuur van het tempelplein is met andere stenen weer overeind gezet. Het aanzicht van de oorspronkelijke tempelstenen was 12 bij 4 meter (Iósēpos, Joodse Oudheden 15.392).

ZELFST NAAMW !

Je bent in de vertaalteksten verschillende keren een Lidwoord op -v tegengekomen: τὸν voor het mannelijke Zelfstandige Naamwoord en τὴν voor het vrouwelijke. In deze vorm geeft het Lidwoord het lijdend voorwerp ofwel de 4e naamval aan. Vaak eindigt het Zelfstandig Naamwoord dat erop volgt ook op een v, maar je hebt (al te) Zelfstandige Naamwoorden die er anders over denken:

τὸν κόσμον	de wereld
τὸν υἱὸν	de zoon
τὸν Θεόν	(de) God
τὸν Ἰησοῦν	Jezus
τὸν πατέρα	de vader
τὸν αἰῶνα	de eeuwigheid
τὴν μητέρα	de moeder
τὴν κρίσιν	het oordeel
τὴν ζωὴν	het leven

Buiten de westmuur van de tempel

Tegenwoordige Tijd | Actief | Tonende Wijs | Pl2

1.5

ὑμεῖς ἐστέ Jullie zijn

Εἰ ταῦτα οἶδατε, μακάριοι ἐστε.
Johannes 13.17

UITSpraak !

Ook deze keer zul je weinig moeite hebben met de uitspraak. Niet vergeten: de eerste letter van de titel (Υ) is de hoofdlettervorm van de *upsilon* (υ), die je uitspreekt als *uu* en in tweeklanken (bv. οὐ) als *oe*. Zó klinkt de be-gintekst deze keer:

Ei táuta óidate, makáριοι este.

*Kijk even goed naar het verschil
tussen wij en jullie in Grieks*

ζητεῖτε jullie zoeken
θεωρεῖτε jullie zien

*Geen kringel op de α in οἶδατε want er is al een accent. Οἶδατε
is bovendien een Voltooid Tijd gebruikt als Tegenwoordige:
Jullie hebben (in)gezien. Resultaat: Jullie weten.*

VERTAAL !

Nou, je weet inmiddels voldoende om lekker wat zinnetjes te gaan vertalen. Allemaal uit het Evangelie van Johannes en allemaal in de Tegenwoordige Tijd. Onder de tekst staan weer wat woorden die je bij je vertaling moeten helpen:

WERKWOORD !

ὑμεῖς ἐστέ is de *tweede persoon meervoud* ('jullie') van het onregelmatige Werkwoord εἶναι. Bij regelmatige Werkwoorden is de uitgang -ετε, waarvan de eerste klinker weer met de voorafgaande stam kan versmelten als die op een klinker eindigt:

ἔχετε	jullie hebben
λέγετε	jullie zeggen
πιστεύετε	jullie geloven
λαμβάνετε	jullie pakken
γινώσκετε	jullie kennen
ἀκούετε	jullie horen
οἶδατε	jullie weten
προσκυνεῖτε	jullie aanbidden
δοκεῖτε	jullie menen

ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὁ οὐκ οἶδατε.

.....

Ἀληθῶς μαθηταί Μοῦ ἐστε.

.....

ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν.

.....

.....

*Waarom geen samensmeltings-
kringel op de α van οἶδατε?*

Ἑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας.

.....

.....

Ἑμεῖς καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες.

.....

I.t.t. 'schoon' betekent 'rein' 'door God van zonde schoongewassen'.
Johannes' doop was op de reinheidswetten gebaseerd: bespatting
(Ezechiël 36: 'beregening') met door offerbloed geheiligd water.

μακάριος, ὁ	de gelukkige
ὁ	(degene) die
οὐ(κ)	niet, nee
μαθητής, ὁ	de leerling
μού	van mij
ἐν	in
Ἱεροσόλυμα	Jeruzalem
τόπος, ὁ	de plaats
ὅπου	(daar) waar
δεῖ	het, men moet
δεῖν	moeten
ὀφείλειν (φ = f)	schuldig zijn
ἀλλήλων	elkaar
νίπτειν	(om te) wassen
πούς, ὁ	de voet
καθαρός, ὁ	de (ritueel) reine
πᾶς (mv πάντες)	alle, elk

HELE WERKWOORD !

Je bent nou een paar keer woorden met de uitgang -ειν tegengekomen. Dat betekent dat je te maken hebt met het *Hele Werkwoord* (ook *Onbepaalde Wijs* genoemd). Voorbeeld: προσκυνεῖν betekent (om te) aanbidden. Bij zoeken in woordenboeken vind je óf deze vorm, óf de vorm van de eerste persoon, maar dan onversmolten met de stam (dus λαλέω i.p.v. λαλῶ). De stam vind je door -ειν weg te halen.

In mijn woordenlijst vind je de Werkwoorden als Heel Werkwoord.
Onversmolten vormen als λαλέω bestaan namelijk helemaal niet in
het Grieks: waarom energie verspillen aan een onbestaande vorm?

ZELFST NAAMW !

Je hebt nu alle naamvallen van het enkelvoud gezien. Zelfs de mannelijke vijfde of *aanspreek-naamval*: Κύριε! Bij het vertalen ben je onge-merkt ook de vier naamvallen van het meer-voud tegengekomen. Bekijk ze hieronder en leer vooral de *altijd regelmatige Lidwoorden* (i.t.t. de Zelfstandige Naamwoorden die nog wel eens onregelmatig kunnen zijn). Het meer-voud kent geen aanspreeknaamval.

Mannelijk:

οἱ	καθαροί	de reinen..
τῶν	καθαρῶν	van de reinen
τοῖς	καθαροῖς	aan de reinen
τοὺς	καθαροὺς	..de reinen

Vrouwelijk:

αἱ	γραφαί	de schriften..
τῶν	γραφῶν	van de schriften
ταῖς	γραφαῖς	aan de schriften
τὰς	γραφάς	..de schriften

TEKST !

De tekst zegt: 'Als jullie deze dingen weten, zijn jullie gelukkig', maar gaat verder met 'als jullie ze ook doen'. Jezus heeft het er dan over dat je Hem wel als Heer en Meester kunt erkennen, maar dat dat niets betekent als je niet doet wat Hij zegt. Een autoritair manne-tje dus.. of God. En in dat laatste geval is élk woord van Hem Wet!

Galilea vanaf het meer van Galilea

Tegenwoordige Tijd | Actief | Tonende Wijs | Pl3

1.6

Αὐτοί εἰσίν Zij zijn

Συνάγουσιν τὰ κλήματα καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι.
Johannes 15.6

In het Grieks wordt het lijdend voorwerp vaak niet herhaald.

UITSpraak !

Een heftige tekst met grammatikaal een aantal nieuwtjes, zoals het *onzijdige Lidwoord* en *Zelfstandige Naamwoord* en een nieuw *Voorzetsel*.

De Σ was ookalweer de hoofdletter σ (*Sigma*).

Begin maar eens met het uitspreken van de woorden:

Sunágoesin to klèma kai eis to puur báллоesi.

πωλοῦσιν	<i>zij verkopen</i>
ἀρκοῦσιν	<i>zij voldoen</i>
θεωροῦσιν	<i>zij bekijken</i>

ZELFST NAAMW !

Ik zei het al: deze keer komt het *onzijdige Zelfstandige Naamwoord* aan bod. Je hebt er twee in één tekst gekregen: τὸ κλῆμα en τὸ πῦρ. Tot nu toe zag je *Zelfstandige Naamwoorden* van het eerste type, waarbij mannelijk, vrouwelijk en onzijdig eigen uitgangen hebben.

Type 1 onzijdige Zelfstandige Naamwoorden eindigen op -ov (*stadion*, *meervoud stadia*) en komen later ruimschoots aan bod!

WERKWOORD !

Αὐτοί εἰσίν is de *derde persoon meervoud* ('zij') van het onregelmatige Werkwoord εἶναι (*zijn*). De regelmatige uitgang is -ουσι(v), waarvan de eindletter kan wegvallen als er een medeklinker op volgt:

λέγουσιν	<i>zij zeggen</i>
πιστεύουσιν	<i>zij geloven</i>
βλέπουσιν	<i>zij zien</i>
ζητοῦσιν	<i>zij zoeken</i>
ἄγουσιν	<i>zij leiden</i>
ἔχουσιν	<i>zij hebben</i>
μέλλουσιν	<i>zij zijn van plan</i>
συνάγουσιν	<i>zij verzamelen</i>
βάλλουσιν	<i>zij werpen</i>

Κλῆμα en πῦρ zijn **Type 2** Zelfstandige Naamwoorden: *mannelijk, vrouwelijk en onzijdig krijgen dezelfde uitgangen*. Om het nóg makkelijker te maken zijn bij onzijdige Zelfstandige Naamwoorden de 1e en 4e naamval gelijk:

τὸ κλῆμα	<i>de rank..</i>
τοῦ κλήματος	<i>van de rank</i>
τῷ κλήματι	<i>aan de rank</i>
τὸ κλῆμα	<i>..de rank</i>
(ὡ) κλῆμα	<i>rank!</i>
τὰ κλήματα	<i>de ranken..</i>
τῶν κλήματων	<i>van de ranken</i>
τοῖς κλήμασιν	<i>aan de ranken</i>
τὰ κλήματα	<i>..de ranken</i>

VERTAAL !

Vertaal de volgende zinnen met hulp van de woordenlijst en wat je al weet:

Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὥραι τῆς ἡμέρας;

.....

.....

Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον.

.....

.....

Λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς Αὐτόν· Οἶνον οὐκ ἔχουσιν.

.....

.....

Ἕμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, Ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, Ἐγὼ οὐκ εἰμί ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

.....

.....

.....

πῦρ, τὸ	het vuur
δώδεκά	twaaif
ὥρα, ἡ	het uur, de tijd
ἡμέρα, ἡ	de dag
οὖν	dus, dan
ἀπὸ +2	van(af)
εἰς +4	naar(binnen)
πραιτώριον, τὸ	het praetorium
πρὸς +4	tot, naar(toe)
οἶνος, ὁ	de wijn
κάτω	beneden, omlaag
ἄνω	boven, omhoog
ἐκ, ἐξ +2	uit (ξ = ks)

VOORZETSELS !

Waar je op moet letten is dat sommige Voorzetsels met vaste naamvallen komen. Ἐκ (vanuit) komt met de 2e naamval, net als ἀπὸ (vanaf). Met de statische 3e naamval komt ἐν (in). De dynamische 4e krijgen πρὸς (tot aan) en εἰς (naar binnen).

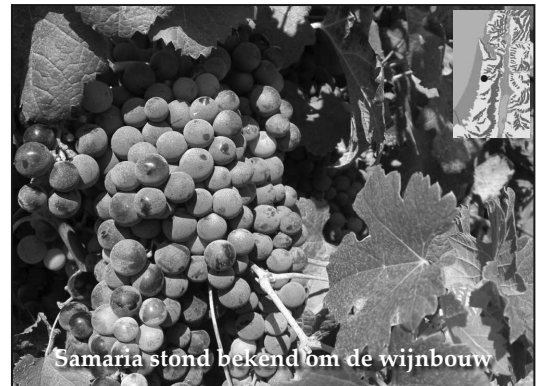
Let op wat vaak verward wordt: Spreken ἐν de naam van betekent namens. Dopen εἰς de naam van betekent naar de naam: de gedoopte hoort voortaan bij God.

TEKST !

Blijf in Mij zoals de rank in de wijnstok, zegt Jezus om nogmaals te benadrukken dat Hij gehoorzaamheid wil. Niet maar als rabbi, maar als God. Deze keer doet Hij dat niet alleen door God Zijn Vader te noemen, maar ook door te zeggen dat het oordeel in Zijn handen ligt. Wie niet in Hem blijft (denk aan de doopformule), wordt als verdorde rank in het vuur gegooid.

Misschien wordt het toch eens tijd om na te denken over wat geloof nou eigenlijk inhoudt. Geloof je dat Jezus Heer (ofwel Godmenskenning) is? Dan zul je ook wat Hij leert moeten accepteren en doen wat Hij zegt. Anders kun je net zo goed niet geloven. Met hetzelfde eindresultaat.

Tegenwoordige Tijd | Actief | Gebiedende Wijs

1.7

Ἰσθι! Wees!

Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς Ἐμὲ πιστεύετε.
Johannes 14.1

'Kai' vertaal je vaak met 'ook'
en soms zelfs met 'zelfs'

GEBIEDENDE WIJS !

Werkwoordtijden hebben Wijzen. Tot nu toe zag je van de Tegenwoordige Tijd de Tonende Wijs en de Onbepaalde Wijs.

De Gebiedende Wijs komt in de Tegenwoordige Tijd niet veel voor en je herkent hem dan tamelijk eenvoudig. Maar.. zoals je in de tekst hierboven kunt zien, wijkt hij bij 'jullie' in niets af van de Tonende Wijs. Πιστεύετε kan *jullie geloven* betekenen, maar ook *jullie moeten geloven!* De tekst kan dus op verschillende manieren vertaald worden. Als ik je zeg dat *ἐμὲ mij* betekent, wat zijn dan de vier mogelijke vertalingen?

De Gebiedende Wijs ofwel *Imperativus* vind je alleen voor de 2e en 3e persoon van het enkelvoud en meervoud. De uitgangen achter de stam zijn -ε, -ετω, -ετε en -ετωσαν. Als de stam eindigt op een α, ε of ο, dan versmelt de begin-ε van de uitgang tot een α, ει of ου (*bijvoorbeeld: ἀκολουθε + ε = ἀκολουθεί*). Daarover niet te lang getreurd, want in de praktijk valt het allemaal best mee. Voorbeeld:

πίστευε	<i>jij moet geloven! geloof!</i>
πιστεύετω	<i>hij moet geloven!</i>
πιστεύετε	<i>jullie moeten geloven!</i>
πιστεύετωσαν	<i>zij moeten geloven!</i>

VERTAAL !

De volgende zinnestjes zijn zo'n beetje alle Gebiedende Wijzen in Johannes wat de Tegenwoordige Tijd betreft. Verderop vind je weer de betekenis van de nieuwe woorden:

Ἔπαγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν.

Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν.

κατ' is kort voor κατὰ, dat de eind-α verliest door de erop volgende ο

Kai is opsommend en niet afzettend zoals δε of ἀλλὰ (maar), dus fout is:
'Jullie geloven in God, maar jullie moeten in Mij geloven!' of
'Jullie moeten in God geloven, maar jullie geloven in Mij!'

Ἐγείρε. Πινέτω.

Ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἀμάρτανε!

Περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε!

Χαῖρε ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων!

Βόσκει τὰ ἀρνία Μου, ποιμαίνει τὰ πρόβατά Μου.

Ἀκούσθαι Μοι.

μή	niet
κατά +4	volgens
ὄψις, ἡ (ψ = ps)	het (ge)zicht
πίνειν	drinken
νῦν	nu
μηκέτι	niet meer
ἀμαρτάνειν	zondigen
περιπατεῖν	(rond)wandelen
ἕως +4	terwijl
φῶς (φωτός), τὸ	het licht
χαῖρε! (χ = ch)	gegroet
βόσκειν	weiden, voeden
ἀρνίον, τὸ	het lammetje
ποιμαίνειν	weiden, hoeden
πρόβατον, τὸ	het schaap
ἀκολουθεῖν	volgen

Weiden heeft twee aspecten: βόσκειν is eten geven en ποιμαίνειν beschermen!

φῶς (φωτός): een ZNW Type 2 krijgt in de voordienlijst zijn stambepalende tweede naamval mee!

ZELFST NAAMW !

Je kwam deze keer een onzijdig Zelfstandig Naamwoord op -ov tegen, dat wil zeggen een Type 1 Zelfstandig Naamwoord (elk geslacht eigen uitgangen). Τὸ ἀρνίον gaat zo:

τὸ	ἀρνίον	het lammetje
τοῦ	ἀρνίου	van het lammetje
τῷ	ἀρνίῳ	aan het lammetje
τὸ	ἀρνίον	..het lammetje
(ῶ)	ἀρνίον	(hee) lammetje!
τὰ	ἀρνία	de lammetjes
τῶν	ἀρνίων	van de lammetjes
τοῖς	ἀρνίοις	aan de lammetjes
τὰ	ἀρνία	..de lammetjes

-ιον is het Griekse verkleinwoord - βιβλίον is dus papiertje of rolletje (terwijl het meervoud bibliotheek betekent!) en παιδίον kindje of slaafje (terwijl het staat voor reddend geloof!)

TEKST !

Weer schakelt Jezus zich gelijk aan God: *Jullie geloven in God, geloof ook in Mij! Preciezer: Jullie zijn zeker van God, wees ook zeker van Mij!* Hij heeft dan net verteld dat Hij zal sterven in Jeruzalem. De sfeer is geladen. Zijn ze een valse Messias achterna gegaan? Kan de Godmens sterven? Hij móet. Als het Paaslam dat de zonden wegneemt moet Hij geslacht worden. Dat is de prijs die Hij betaalt om onze zonden uit te wissen. Alleen met deze vrijwaring kom ik binnen. Wie anders had dat kunnen doen dan de Godmens?

Tegenwoordige Tijd | Actief | Deelwoord

1.8

Ὁ ὢν De zijnde

Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Υἱὸν ἔχει Ζωὴν Αἰώνιον.
Johannes 3.36

DEELWOORD !

Het (Onvoltooid) *Deelwoord* (*Participium*) is deels *Werkwoord*, deels *Naamwoord* (van- daar de naam) en komt bijzonder veel voor.

Als *Werkwoord* voegt het iets toe aan het hoofdwerkwoord: *Lachend* las hij de Bijbel. Het *Deelwoord* is dus tenzij het zelfstandig gebruikt wordt altijd *bijzaak* in de zin.

Het *naamwoordelijk* aspect van het *Deelwoord* komt tot uiting in een *mannelijke, vrouwelijke* en *onzijdige* vorm: *de gelovende* kan *hij, zij* of *het* zijn, elk met *Lidwoorden* en *naamvallen*.

In het Nieuwe Testament vind je vooral het *mannelijke* *Deelwoord*. Je kunt het vertalen als 'hij die gelooft', 'van hem die gelooft', enz. Of als 'de gelovende', 'van de gelovende', enz. Bij deze tweede vertaling hou je net als in het Grieks het *Werkwoord* over als je het *Lid- woord* weghaalt.

πιστεύων (de) gelovende
πιστεύοντος (van de) gelovende
πιστεύοντι (aan de) gelovende
πιστεύοντα ..(de) gelovende

πιστεύοντες (zij) gelovende
πιστεύόντων (van hen) gelovende
πιστεύουσιν (aan hen) gelovende
πιστεύοντας ..(hen) gelovende

In πιστεύοντων schuift de klemtoon een lettergreep naar achteren om- dat het gesloten των als twee lettergrepen ervaren wordt (to-on) en de klemtoon nooit verder terug gaat dan de derde lettergreep van achteren.

VERTAAL !

En dan nu gauw naar het Evangelie van Jo- hannes, waarin o.a. dit staat:

Ὁ ἁμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.

Οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ.

Geloven in Jezus is dus ook: alles wat Hij zegt voor waar aannemen.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον Μου ἀκούων καὶ πιστεύων ἔχει Ζωὴν Αἰώνιον.

Ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς Μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν Με.

Τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ
καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

ὁ	ποιμήν	de herder
τοῦ	ποιμένου	van de herder
τῷ	ποιμένι	aan de herder
τὸν	ποιμένα	..de herder

Τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα Αὐτοῦ.

οἱ	ποιμῆνες	de herders
τῶν	ποιμένων	van de herders
τοῖς	ποιμέσιν	aan de herders
τούς	ποιμένας	..de herders

αἰώνιος	eeuwig
ἀμνός, ὁ	het lam
αἶρειν	(op)heffen
ἁμαρτία, ἡ	de zonde
πνεῦμα (-τος), τὸ	de geest
ἅγιος	gewijd, 'heilig'
λόγος, ὁ	het woord
ἐντολή, ἡ	het gebod
τηρεῖν	houden
ἐκεῖνός	die
ἀγαπᾶν	houden van
ἄγγελος, ὁ	de boodschapper
ἀναβαίνειν	opgaan
καταβαίνειν	neergaan
ἄνθρωπος, ὁ	de mens
ὄνομα (-τος), τὸ	de naam

*De γγ in ἄγγελος spreek je uit
als ng-g (Engelse g): ang-gelos.*

TEKST !

Wat Johannes vooral van Jezus wil laten zien, is Zijn Godzijn. Hij is Gods Zoon - dus Zelf ook God, en Hij is HEER - dus Ik Ben (beide Gods Eigennaam). Hij is de (Hemel)Mens en Hij is de Koning (beide de Godmens Messias van Daniël 7). Daarmee wordt Jezus Degene Die over leven en dood gaat en worden Zijn woorden Wet. Het eerste gebod om Eeuwig Leven te krijgen is *Geloof*. Wat is dat eigenlijk? Geloven is niet *vertrouwen op*, want Jakobus zegt dat boze geesten ook geloven (2.19) en die vertrouwen niet op God. Zij wéten héél goed wie God is. Geloven is letterlijk *zeker zijn*, zelfs van *wat je niet hebt gezien* (Hb 11.1). Zeker van dat Jezus God is Die met Zijn leven het toegangskaartje naar de Hemel heeft betaald voor wie zich aan Hem geven. Want *zeker zijn* is het poortje. Wat volgt is het pad van gehoorzaamheid.

ZELFST NAAMW !

Een Type 2 Zelfstandig Naamwoord krijgt in de woordenlijst de tweede naamval er standaard bij, omdat daar de stam vaak pas herkenbaar wordt (door -ος weg te halen).

Zoals het *onzijdige* Zelfstandige Naamwoord twee typen heeft, hebben de *mannelijke en vrouwelijke* dat ook. Zoals je al las heeft het Type 2 Zelfstandig Naamwoord voor alle geslachten dezelfde uitgangen. *Het Deelwoord volgt de uitgangen van dit type*. Leg de uitgangen van het Deelwoord maar eens naast die van het mannelijke Zelfstandige Naamwoord Type 2 (*Lidwoorden blijven altijd gelijk!*):

De Jordaan voor het plateau van Jordanië

Tegenwoordige Tijd | Actief | Aanvoegende Wijs

1.9

Ω, ἡς, ἥ Dat ik, jij, hij zij

Ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρετε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένη.
Johannes 15.16

AANVOEGENDE !

In het Nederlands komt de Aanvoegende Wijs of *Conjunctivus* nauwelijks voor: *Men neme..* In het Grieks juist behoorlijk vaak. Je herkent hem makkelijk door bepaalde *Voegwoorden* die *eisen* dat de Aanvoegende Wijs erop volgt. Zoals ἵνα (*opdat*) en εἰς (*als*). Mist zo'n Voegwoord, dan herken je de Aanvoegende Wijs aan de *verlengde uitgangsklinkers* ω en η! De *Conjunctivus* is vaak (voor)stellend bedoeld: '(stel) dat..' of 'zou..' (in TT én VT).

πιστεύω	(dat) ik gelove
πιστεύης	(dat) jij gelove
πιστεύῃ	(dat) hij gelove
πιστεύωμεν	(dat) wij geloven
πιστεύητε	(dat) jullie geloven
πιστεύουσιν	(dat) zij geloven

'(Voor)stellend' geeft aan dat de Aanvoegende Wijs licht gebiedend en wensend is, maar in een politiek correcte vorm

De Aanvoegende Wijs is voor ons nauwelijks te onderscheiden van de Wensende Wijs (*Optativus*): Leve de koningin!

Ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλαμβάνη.

Ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς Ζωὴν Αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.

Ἵνα πιστεύοντες Ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ.

VERTAAL !

Ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν Υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς Αὐτὸν ἔχῃ Ζωὴν Αἰώνιον.

Ἐὰν μὴ πίνητε τὸ αἷμα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου, οὐκ ἔχετε Ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.

*Als de Aanvoegende Wijs volgt op een Voegwoord
dat de Aanvoegende Wijs nou eenmaal eist, kun
je vaak gewoon als Tonende Wijs vertalen*

Ἐὰν ὑμεῖς μένητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ Ἐμῷ, ἀλη-
θῶς μαθηταὶ Μοῦ ἔστε.

.....

.....

Hoezo betekenen ἔχωσι en ἔχουσιν hetzelfde?

Ἵνα Ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχουσιν.

.....

Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς Εἰμι τοῦ κόσμου.

.....

.....

Ἵνα ᾧσιν ἐν καθὼς Ἡμεῖς.

.....

Οἶδαμεν δὲ ὅτι ἀμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ
ἀκούει, ἀλλ' ἐὰν τις θεοσεβῆς ἦ καὶ τὸ θέλη-
μα Αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει.

.....

.....

.....

*In φῶς τοῦ κόσμου functioneert de Genitivus als Dativus:
'van' wordt 'ten bate van' ofwel 'voor'. Omgekeerd kan de
Dativus ook bezittelijk bedoeld worden: '(behorend) aan'*

καρπός, ὁ	de vrucht
φέρειν	dragen, brengen
σκοτία, ἡ	de duisternis
καταλαμβάνειν	(be)grijpen
θερίζειν	oogsten
μισθὸν	loon
συνάγειν	samenbrengen
καρπός, ὁ	vrucht

σπείρειν	zaaien
χάριεν	blij zijn
αἷμα (-τος), τὸ	het bloed
ἑαυτοῦ	zichzelf
περισσός	overvloed(ig)
ὅταν	wanneer
καθώς	zoals
ἀμαρτωλός, ὁ	de zondaar
ἀλλὰ	maar
τις)	iemand, iets
θεοσεβής	Godvrezend

ZELFST NAAMW !

Αἷμα is een onzijdig Zelfstandig Naamwoord van Type 2. Schrijf het complete rijtje van τὸ αἷμα uit (2e nmvl: αἵματος!).

TEKST !

De beginwoorden zijn onderdeel van een stuk wetgeving ("doe wat Ik zeg"), maar wel "niet als slaaf, maar als vriend". Jezus spreekt ze uit tijdens de nachtelijke voettocht naar Getsemane. In de tekst twee geboden: *eropuit gaan* en *blijvend vrucht dragen*. Evangeliseren en zieltjes winnen? Of *evangeliseren* en *goed doen*? Want vruchtdragen is allereerst het zichtbaar worden van de uitwerking van Gods Geest in je leven - je 'nieuwgeboorte'. Liefde voor God en mensen - het Grote Gebod - samenvatting van heel de Bijbel. Het resultaat van beide is méér vrucht: *dat mensen bij God gaan horen*.

Het Kidrondal (voorgond)
tussen Jerusalem en Getsemane
aan de voet van de olijfsberg

Tegenwoordige Tijd | Pas/Reflexief | Tonende Wijs

1.10

Πιστεύεται Hij wordt zeker

Ὁ Πατήρ Μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὰρ ἐργάζομαι.
Johannes 5.17

PASSIEF / REFLEXIEF !

Van de Actieve Tegenwoordige Tijd heb je nu de belangrijkste Wijzen gehad. Tot nu toe waren ze allemaal Actief. Maar behalve een Actieve Tegenwoordige Tijd ('ik sla') heb je ook nog een *Passieve* ('ik word geslagen') en een *Reflexieve Tegenwoordige Tijd* ('ik sla mezelf').

ἐρχομαι
ἐρχη
ἐρχεται
ἐρχόμεθα
ἐρχεσθε
ἐρχονται

ik kom/ga
jij komt/gaat
hij komt/gaat
wij komen/gaan
jullie komen/gaan
zij komen/gaan

ἐρχη betekent 'jij komt': de beleefdheidsvorm 'u' bestaat niet in het Grieks. ἐρχεται kan 'hij, zij, het of er komt' betekenen

Gelukkig is er in de Tegenwoordige Tijd voor die laatste twee maar één vorm. De *context* bepaalt of je Reflexief of Passief vertaalt. Πιστεύεσθαι (het *Passief/Reflexieve Hele Werkwoord* van πιστεύειν) vertaal je dus als 'zich (= zelf)zeker zijn' óf als 'zeker worden':

πιστεύομαι	ik word zeker	ik ben zelfzeker
πιστεύη	jij wordt zeker	jij bent zelfzeker
πιστεύεται	hij wordt zeker	enz.
πιστεύόμεθα	wij worden zeker	
πιστεύεσθε	jullie worden zeker	
πιστεύονται	zij worden zeker	

De Reflexief wordt ook Mediaal Actief gebruikt, bijvoorbeeld in Rm 10.(10),13: zich aanroepen = voor zich aanroepen

VERTAAL !

Ἕμεῖς δὲ οὐκ οἶδατε πόθεν ἐρχομαι ἢ ποῦ ὑπάγω.

.....

Ἐγὼ Εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ Ἑμὰ καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν Ἑμῶν.

.....

.....

Er zijn Griekse Werkwoorden die *altijd* een *Reflexief/Passieve vorm* hebben, maar desondanks Actief vertaald moeten worden.

Κηφᾶς, ὁ ἐρμηνεύεται Πέτρος.

.....

Zoals bijvoorbeeld het veelvoorkomende ἐρχεσθαι (*érchesthai*), *komen* of *gaan*:

Ερμηνεύειν komt van Hermes, de boodschapper van de goden. Veel goden communiceerden in orakels die uitgelegd moesten worden.

Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ·
οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα εἰ μὴ δι’
ἐμοῦ.

.....

.....

Λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος· Ὑπάγω ἀλιεύ-
ειν. Λέγουσιν αὐτῷ· Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς
σὺν σοί.

.....

.....

Διαλογίσεσθε.

.....

Οὗτος βαπτίζει καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς
αὐτόν.

.....

.....

De hoge punt die je gezien hebt (·) is onze dub-
bele punt (:).

(ἐ)μου	van mij
ἄρτι	nu
ἐργάζεσθαι	(be)werken
καγὼ	ook ik
πόθεν	vanwaar?
ἧ	of
ποῦ	waar?
καλός	flink, mooi, goed
ἐρμηνεύειν	uitleggen
οὐδεὶς	niemand, niets
εἰ μὴ	als niet, tenzij
διά +2, +4	door
ἀλιεύειν	vissen
σὺν +3	samen met
οὐδέ	noch, ook niet
διαλογίσεσθαι	overleggen

De eind-s (ς) heet ‘stigma’ en staat in het Grieks
voor het getal 6.

ALFABET !

Je hebt alle letters nu zo’n beetje gehad. Hier
heb je ze op een rijtje:

A	α	a	alpha
B	β	b	bèta
Γ	γ	g	gamma
Δ	δ	d	delta
E	ε	e	epsilon
Z	ζ	dz	dzèta
H	η	è	èta
Θ	θ	th	thèta
I	ι	ie	iota
K	κ	k	kappa
Λ	λ	l	lambda
M	μ	m	mu
N	ν	n	nu
Ξ	ξ	x	xi
O	ο	o	omikron
Π	π	p	pi
P	ρ	r	rho
Σ	σ/ς	s	s(t)igma
T	τ	t	tau
Υ	υ	u	upsilon
Φ	φ	ph	phi
X	χ	ch	chi
Ψ	ψ	ps	psi
Ω	ω	oo	omèga

Bij γγ of γκ wordt de eerste γ uitgesproken als
ng. Epsilon betekent vlakke e. De θ wordt ook
geschreven als ϑ en mag zowel als Engelse th
als met een hoorbare h uitgesproken worden.
De φ (zachte p of phuh) mag als f uitgesproken
worden.

*Het Latijn heeft een P en een F, maar schrijft een
PH voor een Griekse F. Dat die dichter bij de P staat
blijkt bijvoorbeeld uit de naam Josephos (Jozef), die
de beroemde schrijver zelf spelt met een P.*

TEKST !

Voor de Wetgeleerde was Jezus behoorlijk
Wetteloos. Neem de sjabát. De Ik Ben van het
OT was er duidelijk over: rust of anders.. (Ex
31.15). Jezus stoort Zich daar niet aan. Hij is Ik
Ben tenslotte Zélf. Nu Hij met een Nieuw Ver-
bond komt, past Hij als alleenheersend Ko-
ning ook Zijn oude Wet aan. Deze keer geen
doodstraf meer. Behalve dan die van Hemzelf.

Tegenwoordige Tijd | Pas/Ref | Gebiedende Wijs

1.11

Πιστεύου Word zeker!

Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· Ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.
Johannes 6.20

GEBIEDENDE WIJS ! VERTAAL !

Zoals de Actieve Tegenwoordige Tijd een Gebiedende Wijs heeft (Wees zeker!), heeft de Passief/Reflexieve Tegenwoordige Tijd die ook: Word zeker! Wees zeker van jezelf (zelfzeker)! De meeste uitgangen krijgen een kenmerkende θ:

πιστεύου	word zeker!
πιστευέσθω	hij moet zeker worden!
πιστεύεσθε	jullie moeten zeker worden!
πιστευέσθων	zij moeten zeker worden!

Werkwoorden die qua vorm altijd Passief/Reflexief zijn, gaan in de Gebiedende Wijs net zo, maar moeten altijd Actief vertaald worden. Zoals ἔρχεσθαι:

ἔρχου	jij moet komen/kom!
ἔρχέσθω	hij moet komen!
ἔρχεσθε	jullie moeten komen!
ἔρχέσθων	zij moeten komen!

De eerste klinker van de uitgang versmelt weer met de laatste stamletter als die de klinker α, ε of ο is. Zo kom je in plaats van bijvoorbeeld -έσθω ook -άσθω, -είσθω en -ούσθω tegen. Bij de 2e persoon enkelvoud blijft de ου- of ω-klink dominant.

Vergelijk de 2e persoon meervoud van de Gebiedende Wijs eens met die van de Tonende Wijs. Wat valt op?

De Gebiedende Wijs komt relatief weinig voor!

Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Ἐρχου καὶ ἵδε.

.....
.....

Ἐρχεσθε καὶ ἴδετε.

.....

Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς Με καὶ πινέτω.

.....

Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά μηδὲ δειλιάτω.

.....

Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

.....

Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην.

.....

Let op: ἴδε en ἴδετε zijn geen Tegenwoordige Tijd maar worden wel zo vertaald. Herken je de uitgangen?

ἀπολλυμένην is een Passief/Reflexief vrouwelijk Deelwoord: meer over het Deelwoord in het volgende grammatikahoofdstuk!

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN !

Vrouwelijk

Mannelijk

Onzijdig

Zelfstandige Naamwoorden Type 1 (vaste stam)

	de	schrift	de	mens	het	lam
1 <i>ev</i>	ή	γραφή	ό	ἄνθρωπος	τὸ	ἄρνιον
2	της	γραφής	τοῦ	ἄνθρωπου	τοῦ	ἀρνίου
3	τῇ	γραφῇ	τῷ	ἄνθρωπῳ	τῷ	ἀρνίῳ
4	τὴν	γραφὴν	τὸν	ἄνθρωπον	τὸ	ἄρνιον
5	(ῶ)	γραφή	(ῶ)	ἄνθρωπε	(ῶ)	ἄρνιον
1 <i>mv</i>	αἱ	γραφαί	οἱ	ἄνθρωποι	τὰ	ἄρνια
2	τῶν	γραφῶν	τῶν	ἀνθρώπων	τῶν	ἀρνίων
3	ταῖς	γραφαῖς	τοῖς	ἀνθρώποις	τοῖς	ἀρνίοις
4	τὰς	γραφάς	τοὺς	ἀνθρώπους	τὰ	ἄρνια

Zelfstandige Naamwoorden Type 2 (vaste uitgangen)

	de	vrouw	de	man	het	lichaam
1 <i>ev</i>	ή	γυνή	ό	ἄνθρωπος	τὸ	σῶμα
2	της	γυναίκος	τοῦ	ἀνδρός	τοῦ	σώματος
3	τῇ	γυναικί	τῷ	ἀνδρί	τῷ	σώματι
4	τὴν	γυναικά	τὸν	ἀνδρά	τὸ	σῶμα
5	(ῶ)	γύναι	(ῶ)	ἄνερ	(ῶ)	σῶμα
1 <i>mv</i>	αἱ	γυναῖκες	οἱ	ἄνδρες	τὰ	σώματα
2	τῶν	γυναικῶν	τῶν	ἀνδρῶν	τῶν	σωμάτων
3	ταῖς	γυναιξίν	τοῖς	ἀνδράσιν	τοῖς	σώμασιν
4	τὰς	γυναϊκάς	τοὺς	ἀνδράς	τὰ	σώματα

Let even op de afwijkende 5e naamvallen van γυνή en ἄνθρωπος.
De ξ in γυναιξίν is een samentrekking van de laatste stamletter met de uitgang.

φοβεῖσθαι	bang zijn
ἴδε, ἰδοὺ	kijk! let op!
διψεῖν (ψ = ps)	dorst hebben
πίνειν	drinken
ταράσσειν	verwarren
καρδιά, ή	het hart
μηδὲ	ook niet, noch
δελιεῖν	opgeven
ἐντεῦθεν	hier vandaan
ἐργάζεσθαι	(be)werken
βρώσις, ή	eten, (in)vreten ^{roest}
ἀπολλύειν	vernietigen ^{Pas vergaan}

'Kardioloog' is een volledig Grieks woord.
Toch willen woordenboeken dat je het met de
in het Griekse alfabet ontbrekende c schrijft...

Galilea en het water waarop Jezus liep

Deze les ben je heel wat woorden tegengekomen waarvan een afgeleid
woord ook in onze taal bestaat. Zoek ze op en geef de afgeleiden.

Tegenwoordige Tijd | Pas/Ref | Deelwoord

1.12

Ὁ πιστευόμενος De gelovende

Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.

Johannes 11.27

Ondanks het monotheïstisch regime van Jezus' tijd kom je in het NT regelmatig tegen dat mensen best weten dat de Messias zowel God als mens gaat zijn!

DEELWOORD !

De Passief/Reflexieve Tegenwoordige Tijd heeft een veelvoorkomend *Onvoltooid Deelwoord*: (de) zeker wordende, (de) zelfzeker zijnde.

Deze keer zijn de *uitgangen* geleend van het Zelfstandige Naamwoord Type 1. Ze worden toegevoegd aan het Passief/Reflexieve deelwoordkenmerk *όμεν*.

De o van *όμεν* sluit weer aan op de stam van het Werkwoord en versmelt daardoor soms met een eindklinker tot ω of ου.

Met Lidwoord vertaal je het Deelwoord *naamwoordelijk* ('hij/de zeker wordende'), zonder Lidwoord *werkwoordelijk* ('zeker wordende'). Je kunt ook vertalen met 'hij die zeker wordt'. Omdat een Deelwoord aangeeft dat iets aan de gang is kun je ook met 'terwijl hij zeker wordt' vertalen (let op: Reflexief vertalen kan ook!).

πιστευόμενος (de) zeker wordende
πιστευόμενου (van de) zeker wordende
πιστευόμενω (aan de zeker wordende
πιστευόμενον (...de) zeker wordende

πιστευόμενοι (de) zeker wordende(n)
πιστευομένων (v.d.) zeker wordende(n)
πιστευόμενοις (a.d.) zeker wordende(n)
πιστευόμενους (...de) zeker wordende(n)

De klemtoon gaat nooit verder terug dan de derde lettergreep van achteren. In πιστευομένων staat de klemtoon op de e omdat των twee lettergrepen is (no-on).

Een Werkwoord als ἐρχεσθαι dat altijd een Passief/Reflexieve vorm heeft maar *Actief vertaald moet worden*, gaat net zo:

ἐρχόμενος	(de) komende/gaande
ἐρχόμενου	(van de) komende
ἐρχόμενω	(aan de) komende
ἐρχόμενον	(..de) komende
enz	

VERTAAL !

Ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστί.

.....

Οἶδα ὅτι Μεσσίας ἐρχεται ὁ λεγόμενος Χριστός.

.....

Ὁ λύχνος ὁ καίόμενος καὶ φαίνων.

.....

Ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλ-

λαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ ληστής.

.....
.....

Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος.

.....

Ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.

.....
.....

Μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών· ἰδοὺ ὁ Βασιλεὺς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.

.....
.....

Εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ.

.....
.....

ἐπάνω +2	boven
οἶδεν	weten
λύχνος, ὁ	de (olie)lamp
καίειν	aansteken
φαίνειν	(ver)schijnen
θύρα, ἡ	de deur
αὐλή, ἡ	hof, binnenplaats
ἄλλαχόθεν	ergens anders
κλέπτης, ὁ	de inbreker, dief
ληστής, ὁ	de rover
δίδυμος	wikker, tweeling
ἐν ὀνόματι	namens
κυρίου, ὁ	de heer, JHWH
θύγατερ (-ος), ἡ	de dochter
καθῆσθαι	zitten

πῶλος, ὁ/ἡ	het veulen
ὄνος, ὁ/ἡ	de ezel
κρανίον, τὸ	de schedel
τόπος, ὁ	de plaats
Ἑβραϊστὶ	in 't Hebreeuws

Merk op dat vooral de 1e naamval wordt gebruikt. In deze vertaalzinnen uit Johannes zijn alléén *mannelijke* Deelwoorden gebruikt. Schrijf zelf de rijtjes van de *vrouwelijke* en *onzijdige* Passief/Reflexieve Deelwoorden van de Tegenwoordige Tijd uit.

HEBREEUWS!

Messias, Sion en Golgota zijn Hebreeuwse woorden. Soms schiet het Grieks tekort om een goede transcriptie te geven. Zo wordt de sj van Masjiach een s, net als de ts van Tsioon. Maar was Masjiach wel met een sj? De Efraïmieten zouden die sj niet hebben kunnen uitspreken (Ri 12.6). Maar is er één volk dat de sj niet kan uitspreken? De uitspraak zal dus anders geweest zijn, maar kon in het Grieks alleen met een s weergegeven worden. En neem die ts van Tsioon. Waarom gebruikt het Grieks niet de verwante ζ? Van sommige Hebreeuwse letters weten we gewoon de oorspronkelijke uitspraak niet. Gelukkig dat Joden het Nieuwe Testament en de Septuagint (het Griekse Oude Testament van 250 vC) in het Grieks schreven: zo weten we tenminste nog iets over de originele uitspraak. Het Griekse *Ἑβραϊστί* betekent Hebreeuws - dat we vandaag *Aramees* noemen. Oudtestamentisch en Judees Hebreeuws waren er een dialect van.

Tomas wordt Wikker genoemd omdat hij alles moet wikken en wegen. Een echte wetenschapper. Juist hij is de eerste die Jezus als God erkent..

Wil je meer over Hebreeuws weten, zie dan mijn 'Doop in het Hebreeuws'.

Tegenwoordige Tijd | Pas/Ref | Aanvoegende Wijs

1.13

Πιστεύεται Hij worde zeker

Ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχεται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν.
Johannes 7.27

AANVOEGENDE !

Alleen nog de voor de Tegenwoordige Tijd zeldzame Passief/Reflexieve *Aanvoegende Wijs* ofwel *Conjunctivus*, en de Tegenwoordige Tijd is compleet. Nog steeds verraden bepaalde *Voegwoorden* dat de *Aanvoegende Wijs* eraan komt.

Merk op dat er op de lange klanken ω en η na geen verschil is met de *Tonende Wijs* (TT *Pas/Ref* - Les 10)!

πιστεύωμαι	ik worde zeker
πιστεύῃ	jij worde zeker
πιστεύηται	hij worde zeker
πιστευώμεθα	dat wij zeker worden
πιστεύησθε	dat jullie zeker worden
πιστεύωνται	dat zij zeker worden

Reflexief: ik zij zelfzeker of dat ik zelfzeker ben.

Hetzelfde geldt voor Werkwoorden die *qua vorm altijd Passief/Reflexief* zijn, maar *Actief* vertaald worden:

ἔρχωμαι	ik kome/ga
ἔρχῃ	jij kome/ga
ἔρχηται	hij kome/ga
ἔρχώμεθα	laten we komen/gaan
ἔρχησθε	dat jullie komen/gaan
ἔρχωνται	dat zij komen/gaan

Let op: πιστεύῃ (2e persoon enkelvoud) is voor de *Tonende en Aanvoegende Wijs* (TT *Ref/Pas*) gelijk.

De Tegenwoordige Tijd heeft ook nog de *Optativus* ofwel *Wensende Wijs*. Maar die is zo zeldzaam dat je hem niet hoeft te leren. Je herkent hem aan de toegevoegde *i-klank* voorin de uitgang: πιστεύοιμι, ἔρχοιμεν, enz.

Merk op dat -η *Actief* voor een andere persoon staat dan *Reflexief/Passief*!

VERTAAL !

Οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ;

Καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρεται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ καὶ μηκύνῃται.

Ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς.

Ἐὰν γράφηται καθ' ἑν.

ἀποκρίνεσθαι	<i>antwoorden</i>
καθεύδειν	<i>gaan liggen</i>
νύξ, ἡ	<i>nacht</i>
νύκτα καὶ ἡμέραν	<i>dag in dag uit</i>
σπόρος, ὁ	<i>zaad</i>
βλαστάνειν	<i>uitspruiten</i>
μηκύνειν	<i>verlengen</i>
ὥπως (+ conj)	<i>(zo)dat</i>
διαμαρτύρεσθαι	<i>overtuigen</i>
γράφειν	<i>schrijven</i>
καθ' ἓν	<i>één voor één, per stuk</i>

JOHANNES !

Toen halverwege de jaren 60 nC de apostelen door Nero behoorlijk uitgedund werden, wilden de Christenen graag nog Johannes' aanvulling, voor ook zijn tijd gekomen was. Hij zei dat de drie apostolische Evangeliën goed waren. Maar als hij toch iets moest toevoegen, dan over het begin, vóór de Doper gevangen gezet werd en Jezus Zijn werk begon. Hij verduidelijkte wat aan het tijdskader door de geschiedenis van Paasfeest tot Paasfeest te beschrijven. Bovenal wilde hij nog wat meer van Jezus' léér, Zijn wóórden, meegeven. Met het oog op de aanklappende sekten benadrukte op Jezus' Godzijn daarin. Vandaar dat Johannes ook wel *de theoloog* werd genoemd. Hij schreef zijn Evangelie in 65 nC, vóór de verwoesting van Jeruzalem in 70 nC, want die vervulling van Mt 24 en Lk 21 had hij zéker genoemd. Als hij schrijft bestaat Betesda ook nog gewoon (Jh 5.2).

Matteüs schreef halverwege de jaren 40 voor Joden. Voor hen legde hij de nadruk op de vervulling van de komst van de Messias, de Godmenskoning (Js 9, Dn 7). Marcus legde in 49 nC als tolk van Petrus voor de gelovigen van Rome die eerder met de magiër Simon te maken hadden de nadruk op Jezus' wonderen. En Lukas, die zijn Evangelie in 52 nC schreef, stelde zich precisie en juridische steekhoudendheid als doel en ging daarom in Judea de ooggetuigen langs (zie de verandering in Hd van wij- naar zij-vertelling). Drie jaar later getuigt Paulus al dat Lukas' Evan-

gelie wereldberoemd is in de Kerk (2Ko 8.18). Nou is Johannes nogal duidelijk over Jezus' God zijn. Zijn verwekking, IKBEN getuigenissen, Schepper- en Wetgever zijn. Hoe komt iemand daar dan onderuit - Joden, Islamiëten, Jehova's getuigen, vrijzinnigen? Bijvoorbeeld door te spelen met het *Lidwoord*. Grieks heeft *de God* als normale bepaalde vorm. Maar in Jh 1.1 staat: *Het woord was .. God*. Zonder Lidwoord. Het woord was.. een god? Wie Grieks kent weet dat een naamwoordelijk deel van het gezegde geen Lidwoord hoeft, zeker niet als dat al eerder in de context bepaald is. Maar ook in het algemeen ontbreekt het Lidwoord vaak. Dat wil helemaal niet zeggen dat een woord onbepaald is. Jh 1.6: *Er was een mens door (een) god gestuurd*. Welke god? Jh 1.12: *Kinderen van (een) god*. Welke? Iedereen wist welke. Jh 1.18: *Niemand heeft ooit (een) god gezien* - dan kan heel de Bijbel wel weg. Het ontbreken van het bepalend Lidwoord kan dus ook *overbepaaldheid* aangeven. Grappig is dat Alexandrijnse handschriften hier niet *de Eniggeboren Zoon* hebben, maar zelfs *de Eniggeboren God*. Het Lidwoord kán in Jh 1.1 trouwens niet eens staan: dat zou betekenen dat Jezus en de Vader niet alleen één zijn, maar -zoals een latere sekte leert- ook nog eens dezelfde. In Johannes 10 laten Jehova's getuigen Jezus zeggen dat Hij Zich als mens (een) god mag noemen omdat ook het OT mensen goden noemt. Maar dat staat er niet. Jezus zegt: *Als ménsen al zo genoemd worden, hoeveel te meer Ík*. Dat laat in het midden wie Jezus is - maar méér dan een mens. De context is duidelijk: Hij is de Messias, Die God en mens zou zijn. In Jh 17.3 tenslotte zegt Jezus dat Zijn Vader als Enige Echt God is. En dat klopt. Door Zijn menswording is Jezus tenslotte niet alleen Echt God, maar ook Echt mens.

Betsaida: ook Johannes' vissersdorp?

De datering van de Evangeliën komt niet alleen voort uit intrinsiek getuigenis. Het ontstaansproces is gewoon door de vroege Kerk beschreven. Je vindt dit uitgewerkt in mijn historische roman 'Het paadje naar de Kerk'.

Tegenwoordige Tijd

1.14

Overzicht

Οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.
Johannes 21.24

TEGENWOORDIGE !

Nu je de hele *Tegenwoordige Tijd* gehad hebt is het eerste deel Grammatika klaar. In het volgende deel krijg je te maken met de meest voorkomende en voor het Grieks specifieke tijd: de Onbepaalde Tijd. Je sluit dit deel af met een overzicht van de Werkwoordvormen van de TT. De verschillende *Wijzen* zijn voorzien van hun wetenschappelijke naam:

Infinitivus	<i>Onbepaalde Wijs (Hele WW)</i>
Indicativus	<i>Tonende Wijs</i>
Conjunctivus	<i>Aanvoegende Wijs</i>
Imperativus	<i>Gebiedende Wijs</i>
Participium	<i>Delende Wijs (Deelwoord)</i>
sg (singularis)	<i>Enkelvoud</i>
pl (pluralis)	<i>Meervoud</i>

VERTAAL !

Kijk maar eens hoe ver je komt met het eerste hoofdstuk van Johannes!

ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ
ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ 1

1 Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. 2 Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. 3 Πάντα δι' Αὐτοῦ

ἐγένετο, καὶ χωρὶς Αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. 4 Ἐν Αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. 5 Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. 6 Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. 7 Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. 8 Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. 9 Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. 10 Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' Αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος Αὐτὸν οὐκ ἔγνω. 11 Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ οἱ ἴδιοι Αὐτὸν οὐ παρέλαβον. 12 Ὅσοι δὲ ἔλαβον Αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα Αὐτοῦ, 13 οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. 14 Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν Αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ Πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. 15 Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ Αὐτοῦ καὶ κέκραγεν λέγων· Οὗτος ἦν ὃν εἶπον, Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. 16 Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος Αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. 17 Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. 18 Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε· ὁ μονογενὴς Υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς ἑκεῖνος ἐξηγήσατο.

Merk op hoe vaak God zonder Lidwoord wordt geschreven als het over de Vader gaat: daar is niets onbepaalds aan!

OVERZICHT TEGENWOORDIGE TIJD !

PRESENTS

Actief

Infinitivus: πιστεύειν zeker zijn

	<i>Indicativus</i> ik ben zeker	<i>Conjunctivus</i> ik zij zeker	<i>Imperativus</i> wees zeker!	<i>Participium</i> (de) zeker zijnde(n)
sg 1	πιστεύω	πιστεύω		πιστεύων
2	πιστεύεις	πιστεύης	πίστευε	πιστεύοντος
3	πιστεύει	πιστεύη	πιστεύέτω	πιστεύοντι
pl 1	πιστεύομεν	πιστεύωμεν		πιστεύοντα
2	πιστεύετε	πιστεύητε	πιστεύετε	πιστεύοντες
3	πιστεύουσιν	πιστεύωσιν	πιστεύέτωσαν	πιστεύόντων
				πιστεύουσιν
				πιστεύοντας

Passief/Reflexief

Infinitivus: πιστεύεσθαι zeker worden/zelfzeker zijn

	<i>Indicativus</i> ik word zeker	<i>Conjunctivus</i> ik worde zeker	<i>Imperativus</i> word zeker!	<i>Participium</i> (de) zeker wordende(n)
sg 1	πιστεύομαι	πιστεύωμαι		πιστευόμενος
2	πιστεύῃ	πιστεύῃ	πιστεύου	πιστευόμενου
3	πιστεύεται	πιστεύηται	πιστεύέσθω	πιστευόμενῳ
pl 1	πιστευόμεθα	πιστευώμεθα		πιστευόμενον
2	πιστεύεσθε	πιστεύησθε	πιστεύεσθε	πιστευόμενοι
3	πιστεύονται	πιστεύωνται	πιστεύέσθων	πιστευόμενων
				πιστευόμενοις
				πιστευόμενους

είναι heeft geen Passief/Reflexieve vorm

Pr Act Inf εἶναι zijn

<i>Ind</i>	<i>Conj</i>	<i>Imp</i>	<i>Part</i>
εἰμι	ὦ		ὦν
εἶ	ῆς	ἴσθι	ὄντος
ἐστίν	ῆ	ἔστω	ὄντι
			ὄντα
ἐσμέν	ὦμεν		ὄντες
ἐστέ	ῆτε	ἔστε	όντων
εἰσίν	ὦσιν	ἔστωσαν	ούσιν
			όντας

Pr Act Inf ἔχειν hebben

<i>Ind</i>	<i>Conj</i>	<i>Imp</i>	<i>Part</i>
ἔχω	ἔχω		ἔχων
ἔχεις	ἔχῃς	ἔχε	ἔχοντος
ἔχει	ἔχῃ	ἔχέτω	ἔχοντι
			ἔχοντα
ἔχομεν	ἔχωμεν		ἔχοντες
ἔχετε	ἔχητε	ἔχετε	ἐχόντων
ἔχουσιν(ν)	ἔχωσιν(ν)	ἔχέτωσαν	ἐχουσιν
			ἐχοντας

Let op: Leren op herkenning is erbij gebaat dat je de Werkwoordvormen schematisch ordent in je hoofd. Vraag jezelf dus steeds van groot naar klein: Wat is **1. de Tijd** (OTT, VTT enz), **2. de Staat** (Act/Ref/Pas), **3. de Wijs** (Inf/Ind/Conj/Im/Part) en **4. Persoon, Getal of Naamval** van het Werkwoord.

1. Λέγει αὐτῷ· Ναί, Κύριε, ἐγὼ πιστεύω
ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

.....
.....

6. Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ
Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον.

.....
.....

2. Ἀμήν ἀμήν λέγω σοι ὅτι ὁ οἶδαμεν
λαλοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν.

.....
.....

7. Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν
ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου
ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμί ἐκ τοῦ κόσμου τού-
του.

.....
.....

3. Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ,
οὗ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν
μητέρα;

.....
.....
.....

8. Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν.

.....
.....

4. Ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν
τοὺς πόδας.

.....
.....

9. Βόσκει τὰ ἀρνία μου, ποιμαίνει τὰ
προβάτά μου.

.....
.....

5. Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὥραι τῆς ἡμέρας;

.....

10. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν
αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με.

.....
.....

11. Ἀμήν ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων ἔχει ζωὴν αἰώνιον.

.....

.....

.....

12. Τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

.....

.....

.....

13. Οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ·

.....

.....

14. Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.

.....

.....

.....

15. Οἶδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐὰν τις θεοσεβῆς ἦ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει.

.....

.....

.....

16. Κηφᾶς, ὁ ἐρμηνεύεται Πέτρος.

.....

17. Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω.

.....

.....

18. Ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων.

.....

19. Ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ ληστής.

.....

.....

.....

20. Τοῦτον οἶδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχεται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν.

.....

.....

.....

Naam:

Datum:

Cijfer:

Onbepaalde Tijd | Actief | Tonende Wijs

2.1

Ἐπίστευσεν Hij was zeker

Καθὼς Ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.
Johannes 13.13

ONBEPAAALDE TIJD !

We blijven nog even bij de tekst van Johannes en gaan nu kijken naar de *Aorist* ofwel *Onbepaalde Tijd*. De Aorist is iets uniek Grieks en wil alleen maar zeggen dát iets gebeurde, zonder specifiek Tegenwoordige of Verleden Tijd te willen zijn. Hij wordt vaak voor verhalen gebruikt en komt in de Evangeliën dan ook veel voor. Zoveel, dat je hem leert vóór de Komende en de Verleden Tijd die je op een later moment zult aantreffen.

De Aorist is er in twee types: op -σα en op -ον. De meeste Werkwoorden hebben maar één type Aorist: óf op -σα óf op -ον.

Het kenmerk van de eerste Aorist (op -σα) is de σ tussen stam en uitgangen, vaak gevolgd door de a-klank.

Eindigt een stam op de keelklanken γ of κ, dan wil de σ daarmee nog wel eens versmelten tot een ξ. Eindigt de stam op de lipklank π of φ, dan wil de σ daarmee versmelten tot een ψ. En gaat de σ niet lekker met de laatste stamletter van een Werkwoord, dan valt ie gewoon weg.

De tweede Aorist (op -ον) mist die σ, maar heeft als kenmerk een *ingekorte stam*: φαίν.. > φαν..).

Om kennis te maken zie je straks de Actieve Tonende Wijs (*Indicativus*) van de eerste en de tweede Aorist. Kenmerkend voor de Tonende Wijs van de Aoristen is dat ze een ε voor de stam hebben. Dat is in het Grieks hét teken

dat je als Verleden Tijd moet vertalen. Eigenlijk ook wel logisch: de Aorist is de *vertelvorm* en wij vertellen onze verhalen ook liefst in de Verleden Tijd. Maar alle andere Wijzen van de Aorist *missen* de ε en kun je dus ook als Tegenwoordige Tijd vertalen.

Aorist 1 op -σα (kenmerk: σ(α) in de uitgang)

ἐπίστευσα	ik was zeker
ἐπίστευσας	jij was zeker
ἐπίστευσεν	hij was zeker
ἐπιστεύσαμεν	wij waren zeker
ἐπιστεύσατε	jullie waren zeker
ἐπίστευσαν	zij waren zeker

Aorist 2 op -ον (kenmerk: verkorte stam)

ἔφαινον	ik toonde
ἔφανεσ	jij toonde
ἔφανε	hij toonde
ἐφάνομεν	wij toonden
ἐφάνετε	jullie toonden
ἔφαινον	zij toonden

Let op: διέγνω (ο-ον)
ik onderscheidde

Om je een beeld te geven van hoe Aoristen er in de praktijk uitzien heb ik ze uit Johannes 11 gehaald en op een rij gezet:

Eerste Aorist (op -σα):

ἐφώνησεν	hij riep
ἔπεσεν	hij viel
ἐδάκρυσεν	hij hilde

ἐποίησεν	hij deed
ἤκουσεν	hij hoorde
ἐτάραξεν	hij ontroerde
ὑπὴντησεν	hij ging tegemoet
ἔμεινεν	hij bleef
ἀπέθανεν	hij stierf
εὔρεν	hij vond
ἀνέβησαν	zij gingen op
ἠκολούθησαν	zij volgden
ἔδοξαν	zij meenden
ἀπέστειλαν	zij stuurden
ἤραν	zij namen weg

Tweede Aorist (op -ov):

συνήγαγον	zij kwamen samen
-----------	------------------

Een eind-v kan wegvallen als die gevolgd wordt door een medeklinker (zoals in het Engels *an order, a book*).

Merk op:

- De tweede Aorist is zeldzaam in Jh 11
- Het zijn allemaal 3e personen
- De meest kenmerkende klank is (σ)εν

'Dé leraar' is exclusief, net als 'de Heer', want zoals je weet uit Matteüs 23.7v is het Christenen verboden leraars, leiders en geestelijk vaders te hebben of te zijn!

VERTAAL !

Ἦμεῖς φωνεῖτέ Με ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος, καὶ καλῶς λέγετε, Εἰμὶ γάρ. Εἰ οὖν Ἐγὼ ἐνῆψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας.

Αὕτη δέ ἐστιν ἡ Αἰώνιος Ζωή, ἵνα γινώσκωσιν Σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ Ὁν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐγὼ Σὲ ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς.

Αὐτοὶ ἔλαβον^a καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ Σοῦ ἐξήλθον,^b καὶ ἐπίστευσαν ὅτι Σὺ Με ἀπέστειλας.

a) Van λαμβάνειν! b) Van ἐξέρχεσθαι (zie de volgende les). Beiden komen veel voor.

με	mij, me (4e nmvl)
καλῶς	goed, juist (bijwoord)
νίπτειν	wassen
πούς (ποδός), ὁ	voet
αὕτη	deze (vrwl)
δέ	maar, en
σὲ	jou, je (4e nmvl)
μόνος	alleen, enig
ἀληθινός	echt, waar
ἀποστέλλειν	wegsturen, zenden
δοξάζειν	(ver)menen, prijzen
παρὰ (+2)	van(wege)
ἐξέρχεσθαι	uitgaan, voortkomen

Hierna vertrok Jezus naar Getsemane

Onbepaalde Tijd | Actief | Tonende Wijs

2.2

Een eigen Aoristvorm

Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ,
ἵνα πιστεύητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν Ἐκεῖνος. *Johannes 6.29*

*In klassieke talen geeft de tweede naamval lang niet altijd bezit aan.
Zo betekent τοῦ Θεοῦ 'van God', maar regelmatig ook
'van(uit) God' of 'voor God'.*

*Aan de andere kant geeft de derde naamval ook wel eens bezit aan:
'aan' wordt dan begrepen als 'behorend aan'.*

Dus gaat het in de tekst hierboven om Gods werk of om ons werk?

Als voorbeeld de verbuiging van het veelvoor-
komende Werkwoord λέγειν (type Aorist 2).
Je komt in de praktijk vooral weer de derde
persoon tegen en natuurlijk kan de eind-v net
als de overige vluchtige letters (λ, μ, ν, ρ) weg-
vallen.

WERKWOORD !

Er zijn Werkwoorden -ook veelvoorkomen-
de- die voor de Onbepaalde Tijd een compleet
nieuwe, eigen vorm krijgen. Dat lijkt lastig,
maar dat is het juist niet: *zie je die aparte vorm,
dan weet je automatisch dat je een Aorist bij de kop
hebt*. Hoef je alleen nog te kijken over welke
persoon het gaat! De kenmerkende ε blijft in
de Tonende Wijs. Kijk maar eens goed naar
het rijtje hieronder:

TT	OT	NL
ἔρχομαι	ἦλθον	ik ging
ἐσθίω	ἔφαγον	ik at
λέγω	εἶπον	ik zei
ἔχω	ἔσχον	ik had
ὁρῶ	(ε)ἶδον	ik zag
φέρω	ἤνεγκον	ik droeg

Opvallend is dat ze allemaal van het type
Aorist 2 zijn, maar.. sommige komen ook als
Aorist 1 voor. Let even op ἔρχεσθαι: in de Te-
genwoordige Tijd qua vorm Passief/Reflexief,
maar in de Aorist qua vorm gewoon Actief!

εἶπον	ik zei
εἶπες	jij zei
εἶπεν	hij zei
εἶπομεν	wij zeiden
εἶπετε	jullie zeiden
εἶπον/αν	zij zeiden

VERTAAL !

Ἰησοῦς ἐξῆλθεν σὺν τοῖς μαθηταῖς Αὐτοῦ
πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦν
κήπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν Αὐτὸς καὶ οἱ μαθη-
ταὶ Αὐτοῦ.

.....
.....
.....

Οὐκ ἐγὼ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' Αὐτοῦ;
.....

Εὗρον ἄνθρωπον ὀνόματι Σίμωνα.

Εὗρον komt van εὐρίσκειν en is dus niet zo héél afwijkend, maar toch... Om te laten zien dat er ook tussenvormen zijn, die ontstaan door inkorting van de TT-stam.

Καὶ^a λέγει αὐτοῖς· Νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχι-
τρικλίνῳ. Καὶ ἤνεγκαν.

a) Het Aramees zit vol met dit woordje, zodat het ook in het oosters Grieks terecht kwam.

Δεῦτε ἴδετε Ἄνθρωπον Ὅς εἶπέ μοι πάντα
ὅσα ἐποίησα· μήτι Οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;

πέραν	naar-, aan de overkant
χειμάρρος, ὁ	wadi, winterbeek
κῆπος, ὁ	boomgaard, tuin
ἔρχεσθαι	gaan, komen
μετά (+2)	met
εὐρίσκειν	(uit)vinden
ὀνόματι	'aan de (van) naam', genaamd
φέρειν	dragen, brengen
ἀρχιτρικλίνος, ὁ	ceremoniemeester
τρικλίνος	drie aanligbedden -, eetkamer
δεῦτε	kom!
ὁρᾶν	zien
μήτι;	niet?

Als Jezus het over Wethouden heeft, heeft Hij het altijd over de kern: liefde voor God en je medemens. En als Hij het over geloof heeft, bedoelt Hij in de eerste plaats dat Hij IKBEN is die ook in het OT de Wet gaf (bijo. Jh 8.24)!

TEKST !

Johannes schreef even in 65 nC als laatste zijn Evangelie. Nadat hij zijn drie voorgangers bestudeerd had besloot hij vooral aan drie punten aandacht te besteden: de periode voordat

Johannes de Doper gevangen zat, het chronologische tijdskader van feest naar feest en bovenal: Jezus' leer. En van dat laatste dan vooral de vraag naar *het Heil* en *Jezus' identiteit*.

Johannes over Jezus: Hij is de Messias, nl. JHWH, God de Schepper (Jh 1.1 e.v.a.). En over het Heil: geloof dat Jezus JHWH is (Jh 8.24).

Wordt Jezus bijvoorbeeld gevraagd: Wat moeten we doen om de werken van God te volbrengen? dan antwoordt Hij doodsimpel: Dit (ene!) werk voor God, dat je gelooft in Degene die Hij gestuurd heeft (Jh 6.28-29). Daar blijft het zo'n beetje heel het Johannesevangelie bij, terwijl je van bijvoorbeeld Matteüs weet dat er nog wel méér is. Matteüs is dan ook degene die Jezus vooral als Koning neerzet die Zijn nieuwe Wet uitvaardigt bij het Nieuwe Verbond in Zijn bloed. Die Wet laat Johannes liefst weg. Niet dat die er niet is. Maar als laatst overgebleven leerling blik hij terug op een halve eeuw Christenzijn en wat ziet hij? Hij ziet een Kerk die ondanks Jezus' leer nog steeds gekleurd is door farizees Jodendom dat maar moeilijk van de oude regels loskomt. Zelfs Paulus, die zo fel vocht voor de Genadeleer, heeft als het moeilijk werd teruggegrepen naar zijn Farizeese achtergrond, zodat de Kerk met een weliswaar controleerbare en op Geestgaven gebouwde, maar evengoed door Jezus verboden gezagstructuur opgescheept zit (Mt 23.7v). Misschien wel daarom is, bijna helend, het enige dat Johannes doet: *reducen tot de kern*. Jezus en Redding door Geloof. Evengoed heeft Jezus Zich niet tot de kern beperkt en moeten we voor zijn Wet een kijkje nemen bij Matteüs. Dat gaan we nu dan ook maar eens doen (*Oefeningen 2*)!

De ommuurde olijfgaard Getsemane

Zelfstandig Naamwoord

2.3

Gemengd Zelfst Naamwoord

Ἐνέπαιζον Αὐτῷ λέγοντες· Χαῖρε, ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.
Matteüs 27.29

χάρι = genade!

ZELFST NAAMW !

Je hebt twee types van het Zelfstandige Naamwoord leren kennen die elk mannelijk, vrouwelijk of onzijdig kunnen zijn. Maar waar er twee zijn, vindt ook vermenging plaats. Zo ook in het Grieks. Er zijn Zelfstandige Naamwoorden die eindigen op een -ς, maar die niet per definitie mannelijk zijn en bovendien -hoewel ze vooral tegen Type 2 aanleunen- gemengd verbogen worden.

Wat betekent dat in de praktijk? *Niets anders dan dat je er wel uitkomt als je de twee types Zelfstandige Naamwoord kent!* Toch krijg je ze op een rijtje met wat voorbeeldzinnen om ze in de praktijk te zien functioneren. Hou het overzicht uit het eerste leerdeel er maar bij om verschillen en overeenkomsten te ontdekken!

En let op de Lidwoorden: die veranderen niet!

Mannelijk op -εύς (2e nmvl -έως):

ὁ	βασιλεύς	de koning
τοῦ	βασιλέως	van de koning
τῷ	βασιλεῖ	aan de koning
τὸν	βασιλέα	..de koning
ὦ	βασιλεῦ	koning!
οἱ	βασιλεῖς	de koningen
τῶν	βασιλέων	van de koningen
τοῖς	βασιλεύσιν	aan de koningen
τοὺς	βασιλεῖς	..de koningen

Vrouwelijk op -ις en -υς (2e nmvl -ος):

ἡ	χάρις	de genade
τῆς	χάριτος	van de genade
τῇ	χάριτι	aan de genade
τὴν	χάριν	..de genade
αἱ	χάριτες	de genades
τῶν	χαρίτων	van de genades
ταῖς	χάρισιν	aan de genades
τὰς	χάριτας	..de genades

Vrouwelijk op -ις (2e nmvl -έως):

ἡ	πίστις	de zekerheid
τῆς	πίστεως	van de zekerheid
τῇ	πίστει	aan de zekerheid
τὴν	πίστιν	..de zekerheid
αἱ	πίστεις	de zekerheden
τῶν	πίστεων	v.d. zekerheden
ταῖς	πίστεσιν	a.d. zekerheden
τὰς	πίστεις	..de zekerheden

Onzijdig op -ος (2e nmvl -ους):

τὸ	ὄρος	de berg
τοῦ	ὄρους	van de berg
τῷ	ὄρει	aan de berg
τὸ	ὄρος	..de berg
τὰ	ὄρη	de bergen
τῶν	ὄρων	van de bergen
τοῖς	ὄρεσιν	aan de bergen
τὰ	ὄρη	..de bergen

Onder wie is dit muntje geslagen?

De 2e naamval uitgang ος (Type 2) versmelt met de laatste stamletter en vormt zo -έως of -ους

VERTAAL !

VROEGERSCHREEFMENINHOOFD
LETTERS AAN ELKAAR ZODAT VOE
GWOORDJES ALS KAI EN ΔE GEBRUI
KTWERDEN ALS ZINSCHEIDERS
AARZEHADDEN WELDEGELIJKA
LLEMA AL EEN EIGEN BETEKENIS

Οἱ δὲ λέγουσιν Αὐτῷ· Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ
πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.

.....

.....

Οὐ δύναμαι Ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' Ἐμαυτοῦ οὐδέν.
Καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ Ἐμὴ δι-
καία ἐστίν.

.....

.....

.....

δείκνυσιν komt van δεικνύναι en gaat als εἶναι

Πάλιν παραλαμβάνει Αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς
ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυσιν Αὐτῷ πά-
σας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δό-
ξαν αὐτῶν.

.....

.....

.....

.....

Ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου
καὶ Σιδῶνος.

.....

.....

ἐμπαίζειν = ἐν + παίζειν

ἐμπαίζειν (+3)	<i>spelen, spotten met</i>
ὧδε	<i>hier, zo</i>
πέντε	<i>vijf</i>

ἄρτος, ὁ	<i>brood</i>
δύο	<i>twee</i>
ἰχθῦς (-ύος), ὁ	<i>vis</i>
οὐδέν	<i>niet één, niemand</i>
κρίσις (-εως), ἡ	<i>oordeel</i>
ἐμὴ, ἡ	<i>mijne</i>
παραλαμβάνειν	<i>meenemen</i>
διάβολος, ὁ	<i>verwarrar aanklager, duivel</i>
ὑψηλός	<i>hoog</i>
λίαν	<i>zeer, heel</i>
δεικνύναι	<i>tonen, laten zien</i>
βασιλεία, ἡ	<i>koningschap, koninkrijk</i>
δόξα, ἡ	<i>glans afstraling, eer, pracht</i>
ἀναχωρεῖν	<i>(uit)wijken, vertrekken</i>
μέρος (-ους), τὸ	<i>deel, gebied</i>

V(H)ERKENNING !

<i>Zelfst Nw</i>	<i>Nvl</i>	<i>E/mv</i>	<i>Betekenis</i>
ὄρους	2	<i>ev</i>	<i>van de berg</i>
πόλιν			
γενέσεως			
κρίσεων			
φύσις			
Μωϋσεως			
μέρεσιν			
ἔθνη			

De uitgang -σιν is van de ...e persoonvoud.
De uitgang -ων is van de ...e persoonvoud.
De uitgang -εως is van de ...e persoonvoud.
De uitgang -ι is van de ...e persoonvoud.

*Brood en vis. Beide zouden zijn gebruikt voor de belijdenis
 Ἰησοῦς Χριστός Θεοῦ Υἱός Σωτὴρ (ΙΧΘΥΣ = vis).
 ΙΧΘΥΣ kun je ook in het dagelijkse breekbrood inlezen (zie
 inzetje). Deze symbolen zijn overigens niet eerste eeuws!*

Onbepaalde Tijd | Actief | Hele Werkwoord

2.4

Πιστεῦσαι Zeker zijn

Ἐλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς. *Matteüs 9.13*

WERKWOORD !

Het *Hele Werkwoord* ofwel de *Infinitivus* (*Onbepaalde Wijs*) van de *Onbepaalde Tijd* (*Aorist*) komt scheutig voor in het Nieuwe Testament: 'om te geloven'. Er zijn twee *Onbepaalde Tijden*, dus ook twee *Infinitiefvormen*.

Het *Hele Werkwoord* van de *Onbepaalde Tijd* op -σα eindigt op -σαι:

λιθάσαι	(λιθάζειν)	stenigen
ποιῆσαι	(ποιεῖν)	doen
ὁμόσαι	(ὁμνυναι)	zweren
καθαρίσαι	(καθαρίζειν)	reinigen

Het *Hele Werkwoord* van de *Onbepaalde Tijd* op -ον (die van de *ingekorte stam*) gaat uit op -εῖν en lijkt op dat van de *Tegenwoordige Tijd*. Ook *Werkwoorden* met een *aparte Onbepaalde Tijd-stam* gaan vaak op deze manier:

λαβεῖν	(λαμβάνειν)	nemen
βαλεῖν	(βάλλειν)	gooien
ἐνεγκεῖν	(φέρειν)	dragen
ελθεῖν	(έρχασθαι)	gaan
φανεῖν	(φαίνειν)	tonen

Φανεῖν (van φαίνειν) komt ook voor als φάναι.
Ook andere *Werkwoorden* wijken af: αἶρειν wordt ἄραι.

Werkwoorden die net als εἶναι gaan hebben een eigen *Aorist Infinitief* (maar εἶναι zelf heeft

er geen!):

δοῦναι	(διδόναι)	geven
ἄφεῖναι	(ἀφιέναι)	vergeven
στήναι	(ιστάναι)	staan

VERTAAL !

Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ Θεοῦ, μήτε ἐν τῇ γῇ ὅτι ὑποπόδιόν ἐστιν τῶν ποδῶν Αὐτοῦ, μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα ὅτι πόλις ἐστὶν τοῦ μεγάλου Βασιλέως.

Een Christen zweert dus niet. Toch zijn het vooral Christenen die tijdens de eed afname in de tweede kamer zweren bij God Almachtig.. Het zijn nota bene 'niet-christenen' die kiezen voor de Christelijke woorden 'dat beloof ik'.

Οἶδε γὰρ ὁ Πατήρ^a ὑμῶν ὧν χρεῖαν ἔχετε
πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι Αὐτόν.

a) Een paar Alexandrijnse handschriften gaan hier lyrisch verder door 'God' toe te voegen.

Ἐλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐ γὰρ ἦλθον
καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς με-
τάνοιαν.^a

a) Aardig wat handschriften hebben de laatste twee woorden niet. Zijn ze ter verduidelijking toegevoegd of als overbodig weggelaten?

Προσῆλθον Αὐτῷ οἱ τυφλοὶ^a καὶ λέγει αὐ-
τοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο
ποιῆσαι; Λέγουσιν· Ναί, Κύριε.

a) De Alexandrijnse Codex Sinaiticus voegt 'twee' toe.

ἐπιθυμεῖν	begeren, willen hebben
ἡδη	al
μοιχεύειν	echtbreken
ὁμνυαί	zweren
ὅλως	helemaal, geheel (bijw.)
θρόνος, ὁ	troon
γῆ, ἡ	aarde
ὑποπόδιον, τὸ	voetenbank
μέγας	groot

γάρ
χρεῖα, ἡ
ἔλεος, ὁ (τὸ)
θυσία, ἡ
μετάνοια, ἡ
ναί

want
behoefte, gebrek
medelijden
offer
berouw, in-, omkeer
ja

Voor de Wet van Mozes kan niemand meer gered worden, alleen al omdat het offer uit Jerusalem verdwenen is.

JEZUS OP DE BERG !

Oké. We zitten met de begintekst midden in Jezus' *Bergrede* (Mt 5-7). Eén van de aanklachten tegen Hem was dat Hij tornde aan de Wet. Maar als Hij zegt: Barmhartigheid wil Ik en geen offer, dan citeert Hij toch echt de Profeten die de Wet óók al onder iets hogers stelden. Want je kon strikt doen wat de Wet vroeg en vroom een dier voor je zonden op laten draaien zónder je hart te veranderen (Js 1)! Jezus gaat dus verder waar de Profeten gebleven waren: *Hij overschrijft de letter van de Wet door de géést van de Wet*. Doet Hij daarmee áf van de Wet? Echt niet! Veel Wetten scherpt Hij zelfs aan: je mag als getrouwde al niet eens meer kijken (hoewel het niet om fantasie gaat) of je bent in gedachten al een echtbreker. Moet je nou wéér gespannen het leven door in een poging te voldoen aan Jezus' harde eisen? Nee. Je moet begrijpen waaróm Hij de Wet op scherp stelt: zodat jij gaat beseffen dat je er naar Gods maatstaf *op eigen kracht gewoon nóóit komt* (Rm 3.20). Daardoor moet het kwartje vallen dat er maar *één* Weg is: Jézus. Je bént schuldig, maar ook vergeven. Zo kun je ontspannen werken aan wat Goed en Récht is.

Berg van de Wetgeving boven Kafarnaüm

Van Lukas weet je dat Jezus de *Bergrede* niet alleen op de berg uitsprak. Matteüs, die specifiek voor Joden schreef, noemt nadrukkelijk die (eerste) keer op de berg om zo de connectie met Mozes overduidelijk te maken - Mozes was immers de éérste Wetgever-op-de-berg!

Onbepaalde Tijd | Actief | Gebiedende Wijs

2.5

ΠΙΣΤΕΥΣΟΝ *Wees zeker!*

Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε,
ἐξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. *Matteüs 5.29*

WERKWOORD !

Kwam de *Gebiedende Wijs* ofwel *Imperativus* in de Tegenwoordige Tijd relatief weinig voor, in de Onbepaalde Tijd wémelt het ervan! Natuurlijk helemaal in een Bergrede waar Jezus de ene na de andere Wetaanscherping doorvoert. Nou geldt nog steeds dat je voor de Gebiedende Wijs alleen maar een *jij*-, *hij*-, *jullie*- en *zij*-vorm hebt, dus dat scheelt.

Kenmerkend voor de *eerste Aorist* is weer de uitgang op -σ(α):

ΠΙΣΤΕΥΣΟΝ	<i>wees zeker (jij)!</i>
ΠΙΣΤΕΥΣΑΤΩ	<i>hij moet zeker zijn!</i>
ΠΙΣΤΕΥΣΑΤΕ	<i>jullie moeten zeker zijn!</i>
ΠΙΣΤΕΥΣΑΤΩΣΑΝ	<i>zij moeten zeker zijn!</i>

Kenmerkend voor de Gebiedende Wijs van de *tweede Aorist* is dat de uitgangen gelijk zijn aan die van de Gebiedende Wijs van de Tegenwoordige Tijd. Ze komen achter de kenmerkende verkorte Aorist 2 stam:

βάλε	<i>gooi (jij)!</i>
βαλέτω	<i>hij moet gooien!</i>
βάλετε	<i>jullie moeten gooien!</i>
βαλέτωσαν	<i>zij moeten gooien!</i>

De Onbepaalde Tijd Gebiedende Wijs van (*archaïsche*) woorden die gaan als *εἶναι* volgt deze uitgangen ook, alleen wijkt de tweede per-

soon enkelvoud graag af.

Als voorbeeld het Werkwoord *ἀφείναι*:

ἄφες	<i>laat! vergeef (jij)!</i>
ἄφέτω	<i>hij moet vergeven!</i>
ἄφετε	<i>jullie moeten vergeven!</i>
ἄφέτωσαν	<i>zij moeten vergeven!</i>

Let even op het verschil in *klemtoon* bij de tweede en derde personen.

Die gaat nooit meer dan drie lettergrepen naar voren

De *ε*- voor de stam (vgl. Indicativus) ontbreekt. De Aorist Imperatief is dan ook nauwelijks als Verleden Tijd te vertalen.

VERTAAL !

stam λαμπ + uitgang σάτω
= λαμπσάτω

Οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς^a ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων.

.....

.....

a) Τὸ φῶς kan zowel eerste als vierde naamval zijn. Geef beide vertalingen!

Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίζει^a ἐπὶ τὴν δεξιὰν σι-
αγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην.

ΑΛΛ' is kort voor ἄλλὰ: de laatste klinker valt weg omdat het erop volgende woord met een klinker begint.

Dat er zoveel Kerkleren zijn komt omdat elk Kerktipe een andere grens trekt waar Gods weg verlaten mag worden als die met de eigen wil botst. Door zich af te zetten tegen dwaling van andere kerktipes wordt de eigen misser verdoezeld.

TEKST!

a) Alexandrijns. Oorspronkelijk Futurum!

Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ.

Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί, οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

Σοῦ δὲ ποιούντος ἐλεημοσύνην μὴ γνῶτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου.

Merk op: het Deelwoord fungeert vaak als hulpwerkwoord bij een hoofdwerkwoord.

πονηρός	slecht
ἀνθιστάναί	tegenstand bieden
ὅστις	iemand die, iets dat
ῥαπίζειν	slaan
ἐπί	op
σιαγών (-ος), ἡ	kaak, wang
στρέφειν	draaien, toekeren
ἄλλος	ander(e)
ὀφθαλμός, ὁ	oog
δεξιός, ὁ	rechter, rechtse
σκανδαλίζειν	ten val brengen
ἐξαίρειν	uitlichten, -rukken
ἐλεημοσύνη, ἡ	liefdadigheid (aalmoes)
ἀριστερά, ἡ	linker(hand), links

We hebben de neiging God voor de zékerheid te volgen. Tót het punt waarop Zijn wil met die van ons botst en Hij opeens óns doel moet dienen. Op het persoonlijke vlak leggen we de grens vaak bij driftmatige overtredingen. Op het Kerkelijke vlak is het al gauw onze geldingsdrang die groter is dan Gods gebod. Maar als je Jezus als Héér erkent, als God en Koning, dan ben je ook aan Hem onderwórpēn. Origenes (theoloog, 250 nC) nam Jezus' Wet van het liever uitrukken van je oog dan je erdoor te laten verleiden en verloren te gaan zó serieus, dat hij zich castreerde. Natuurlijk kreeg hij daar spijt van en het nam ook zijn seksuele drang niet weg - die overigens in principe goed want door God gegeven is. Maar het laat wel zien dat je niet maar moet denken: *Ik ben tóch vergeven: waarom zou ik me nog wat van Gods Wet aantrekken?* (vgl Rm 6.1v). Niet zweren bijvoorbeeld, maar gewoon doen wat je zegt. En wie geeft zonder iets terug te verlangen? Wie blijft rustig als hij uitgedaagd wordt? Toch moet nou juist daaruit je Christenzijn blijken, dat je bij Jezus hoort en doet wat Hij wil. Dat is ook waarop je uiteindelijk beoordeeld wordt. Lees bijvoorbeeld in Matteüs 25, waar Jezus in drie vergelijkingen de drie werken laat zien die je 3G bewijzen: *Geloven, Getuigen en Goed doen.*

Ongehoorzaamheid wordt altijd vroom verpakt. Wat dacht je bijvoorbeeld van je (huwelijks)trouwbelofte met een verboden zweren met de hand op de Bijbel?

Luxe dubbelpits olielamp uit Jezus' tijd
Jij bent de lamp, maar wie schijnt er door jou heen?
Heb je olie? Heb je pit? Heb je vuur?

Onbepaalde Tijd | Actief | Aanvoegende Wijs

2.6

Πιστεύω Hij zou zeker zijn

Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε καὶ τί πίνητε.
Matteüs 6.25

WERKWOORD !

De *Aanvoegende Wijs* of *Conjunctief* kom je ook in de *Onbepaalde Tijd* weer tegen. De *Aanvoegende Wijs* van de *Onbepaalde Tijd* is meestal stellend: *stel dat, zou iets gebeuren*. Er zit soms ook net als in de *Tegenwoordige Tijd* nog iets van een wens of oproep in: *laat het gebeuren*. Meestal zijn het gewoon weer bepaalde *Voegwoorden* die de *Conjunctief* bij zich eisen.

Door die *Voegwoorden* -en omdat in het Nederlands de *Aanvoegende Wijs* nauwelijks nog functioneert- kun je die ook als *Tonende Wijs* vertalen. Als je in eerste instantie maar probeert of een *stellende* vertaling (*zou...*) beter in de context past.

In de *Tegenwoordige Tijd* onderscheidde de *Conjunctief* zich alleen van de *Indicatief* door de *verlengde uitgangsklinkers*. Die komen terug in de *Onbepaalde Tijden*. De *eerste Aorist* zet er alleen de *kenmerkende σ* voor:

πιστεύω	ik zou zeker zijn
πιστεύῃς	jij zou zeker zijn
πιστεύῃ	hij zou zeker zijn
πιστεύωμεν	wij zouden zeker zijn
πιστεύητε	jullie zouden zeker zijn
πιστεύωσιν	zij zouden zeker zijn

De *Aanvoegende Wijs* van de *tweede Aorist* mist de *kenmerkende σ*, maar heeft de ken-

merkende *verkorte stam*:

βάλω	ik zou gooien
βάλῃς	jij zou gooien
βάλῃ	hij zou gooien
βάλωμεν	wij zouden gooien
βάλῃτε	jullie zouden gooien
βάλωσιν	zij zouden gooien

Werkwoorden die gaan als εἶναι volgen de *tweede Aorist*.

VERTAAL !

Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς,
τίνα μισθὸν ἔχετε;

.....

.....

Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς
ἐμπροσθέν σου, ὥστε οἱ ὑποκριταὶ ποιῶ-
σιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις.

.....

.....

.....

Lees ook eens wat Jakobus, de broer van Jezus,
over de zonden van de tong zegt!

Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος^a τῷ
ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκὴ^b ἔνοχος ἔσται^c τῇ κρί-
σει. Ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ· Πακά,
ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. Ὃς δ' ἂν εἴπῃ· Μω-
ρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γένναν τοῦ πυρός.

.....
.....
.....
.....

a) Een ζ op het eind van de stam vind je vaak in woorden met agressie! b) Een aan-
tal Alexandrijnse handschriften laat dit weg om het algemeen geldend te maken.
c) Hij zal zijn.

Een ochos: een kooivagen,
'gekooïd afgevoerd naar de rechtbank'

φάγητε heeft van zichzelf een korte stam
en is daarom hetzelfde in TT en OT

Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ
ὑμῶν τί φάγητε καὶ τί πίνητε.

.....
.....

Wie zich houdt aan de Wet van het geen zorgen maken
heeft ook minder moeite met de Wet van het niet kwaad worden.

ἐλεημοσύνη, ἡ	liefdadigheid, aalmoes
σαλπίζειν	trompetten, bazuinen
ὥσπερ	precies zoals
ὑποκριτής, ὁ	toneelspeler, huichelaar
ῥύμη, ἡ	beweging, straat ^{rumoer}
ὀργίζεσθαι	kwaad maken, pass. zijn
ἀδελφός, ὁ	broer
εἰκὴ	zomaar, zonder reden
ἔνοχος	gevangen overgeleverd
ἐάν, ἂν (+ conj)	als
ῥακά	lege (Aram.), fig. idioot
συνέδριον, τὸ	Joodse raad, gerecht

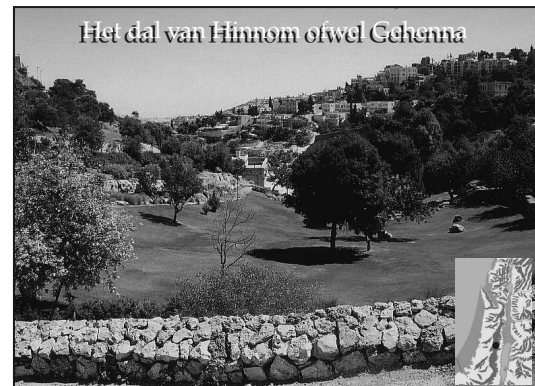
μωρός, ὁ
γένενα, ἡ
διὰ τοῦτο
μεριμνᾶν
ψυχῇ, ἡ

God ongehoorzame dwaas ^{Hebr}
dodenrijk, 'hel' ^{Hbr} 'Land van Hinnoom'
hierdoor, daarom
zich zorgen maken
ziel, wezen, persoon, ik

Wat μωρός zo erg maakt is dat het impliceert
dat de ander verloren gaat

ZELFST NAAMW !

In ὑποκριτής heb je een mannelijk Zelfstan-
dig Naamwoord dat vrouwelijk verbuigt. Het
hoort bij de groep woorden op -ης en -ας die
vaak bij uitstek mannelijk zijn: *leerling, jon-
geman, Barabbas, Judas* ('Jood') enz. Van ῥακά
wordt wel beweerd dat het (vanwege de vrou-
welijke vorm) *mietje* of *homo* betekent. Alle
mannelijke woorden op -ης en -ας hebben als
vocativus (5e nmvl) de uitgang -α. Bovendien
blijven ongeïntegreerde Aramese woorden in
het Grieks vaak onverbogen. Πακά en Μωρέ
betekenen allebei *gek*. Het tweede is erger,
want heeft (door het Hebreeuws *mara*) met
Godontkenning te maken, met een lijn naar
het Griekse μωραίνειν, *leeg zijn*. Joden van Je-
zus' tijd zijn dol op woorden die zowel in He-
breeuws als Grieks betekenis hebben. Jezus
gebruikt het voor het zout dat leeg is gewor-
den (Mt 5.13). Er ligt ook een lijn naar de dwa-
ze Godontkenner van Ps 53.2, de nabál (*He-
breeuws*) ofwel ἄφρων (*Grieks*). Jezus noemde
de Joodse leiders moroi, 'lege God ongehoor-
zamen' (Mt 23.17) - als het terecht is, is er dus
geén doodstraf. Jezus ging naar het dodenrijk,
maar om heel andere reden (1Pt 3.18-19)! Ove-
rigens gebruikt Paulus het als vloek: *Marana-
ta! Verloekt jij Godontkennende gek!* (1Ko 16.22).
Laten wij er maar niet aan wennen!

Salomo bouwde overal afgodische altaren (hier voor Moloch, 1Kn 11) en zette zo
Israëls ondergang in. Later kwam hier Jerusalems vuilverbranding met fosfor. Het
altijd brandende dal werd zo spreekwoordelijk voor het helse deel van het dodenrijk.